



**TURUN
YLIOPISTO**

SAARISTOMEREN SUOJELUOHJELMA VARSINAIS-SUOMEN KUNTIEN STRATEGIOISSA

22.8.2022

Laativat: Aaro Enkovaara, Elisa Färm, Charlotta Leponiemi, Roosa Nissilä, Silja Pilto, Ella Välimäki

Ohjaaja: Anders Blom

Kannen kuva:

Suomen ympäristökeskus.

Sisältää muokattua Copernicus Sentinel-dataa, SYKE (2022/24.4.2022)

USGS/NASA Landsat Program, SYKE (2022/24.4.2022)

Tiivistelmä

Turun yliopiston poliittisen historian ja valtio-opin oppiaineen opiskelijat ovat selvittäneet Eduskuntatutkimuksen keskuksen projektitutkimuksena, miten Saaristomeren suojeluhanke otetaan huomioon vuonna 2021 kunnallisvaalien jälkeen valittujen valtuustojen päättäessä lakisääteisistä kuntastrategioista. Tarkoituksena on ollut seurata hallinnon valmistelua ja poliittista päätöksentekoa konkreettisen poliittisen prosessin seurannan ja kokonaisuutta hahmottavan tilannekuvan muodostamiseksi. Kyselyssä kartoitettiin maakunnan 27 kunnan päätöksenteko. Selvitystyö alkoi syksyllä 2021 ja valmistui kesällä 2022.

Vuoden 2021 huhtikuussa valtion tulo- ja menoarvion puoliväliväliriihessä valtioneuvosto päätti, että Saaristomeren suojelemiseksi perustetaan erillishanke, jonka avulla Saaristomeren veden laatua ja vesialueiden kunnostusta edistetään siten, että Saaristomeri poistuu Itämeren suojelukomission HELCOM:in ongelma-alueiden (Hot spot) luettelosta vuonna 2027.

Selvityksen perusteella Varsinais-Suomen kunnissa Saaristomeren suojeluun liittyviä toimenpiteitä ei vielä pidetä strategisena kysymyksenä, minkä johdosta niitä ei sisällytetä kuntastrategioihin. Päätöksenteossa tuntuu olevan paljon periaatteellista myönteisyyttä Saaristomeren suojelua kohtaan, mutta pääosa kunnista ei ole ryhtymässä toimiin asiassa lakisääteisellä suunnittelukaudella.

Kunnissa ei myöskään kuntastrategian valmistelun valossa laajasti tiedosteta maantieteellistä ja elinkeinollista yhteyttä Saaristomereen paitsi niissä kunnissa, missä elinkeinot elimellisesti liittyvät mereen – kuten Turku, Naantali, Uusikaupunki ja eräät pienemmät saaristokunnat. Loimaan seudun kunnat ovat valuma-alueita sekä Mynälahden että Paimion lahden suunnilla. Paimio, Sauvo ja Kaarina ovat valuma-alueita Piikkiön ja Paimion lahdille ja Salon seutu Somerolta saakka valuma-alueita Paimion ja Halikonlahdille. Uudenkaupungin alueen kunnat ovat erityisesti Lokalahden valuma-alueita.

Turussa Saaristomeren suojeluhanke on pormestarisopimuksessa mainittu yhtenä kolmesta kärkihankkeesta. Muista kunnista kymmenessä strategiat on saatu päivitetyn ja 14 kunnassa se on vireillä. Saaristomeren suojeluohjelma mainitaan kuudessa kunnassa ja jo nyt voidaan sanoa, että 21 kunnassa se ei ole strateginen kysymys. Kunnat korostavat ottavansa huomioon ympäristönsuojelun, kiertotalouden ja vesistöjen kunnostuksen.

Varsinais-Suomessa on yli 50 000 kesämökkiä, joten kausiasukkaita voi maakunnassa olla jopa 200 000. Tämä yhdessä meriliikenteen kanssa tekee Saaristomerestä valtakunnallisen ja kansainvälisen poliittisen kysymyksen, mikä koskee kaikkia Itämeren alueen valtioita. Varsinais-Suomen liiton maakuntastrategiassa Saaristomeren suojelulla on suuri rooli, mutta se ei korreloi kuntastrategioihin. Selvityksen perusteella tavoite Saaristomeren poistamisesta HELCOMin Hot spot -listalta vuoteen 2027 mennessä on liian kunnianhimoisen.

Työn tarkoitus

Tämä tutkielma on valtiotieteen maisterin tutkintoon opiskelevien vapaaehtoinen projekti, harjoitustyö, jonka tarkoituksena on ollut tuottaa tilannekuva poliittisesta päätöksenteosta. Tapausesimerkiksi syksyllä 2021 valikoitui ”Saaristomeren suojeluhanke”, jonka Sanna Marinin hallitus huhtikuussa 2021 nosti hallitusohjelmaa tarkistaessaan (puoliväliriihi) asialistalleen. Kesäkuussa 2021 pidettyjen kunnallisvaalien jälkeen syntyi idea seurata, miten Varsinais-Suomen kunnat ovat reagoineet Saaristomeren suojeluun ja ottavat sen huomioon uusissa strategioissaan.

Yliopisto tekee laajalla rintamalla jatkuvasti erilaista tutkimusta perustutkimuksesta huippututkimukseen sekä tilaustutkimusta. Uutta tietoa syntyy jatkuvasti ja sen soveltaminen käytäntöön on yliopistoille suuri haaste, koska kysymys on yhdestä uuden yliopistolain uudesta tehtävästä, yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Yhteiskunnallinen päätöksenteko on kilpajuoksua vaikuttaa päätöksentekijöihin, valmistelemaan hallintoon, ratkaisuja tarjoaviin yrityksiin ja tiedotusvälineisiin. Ne ammentavat voimansa kuluttajista ja äänestäjistä. Eduskunta on päätöksenteossa ratkaisevassa asemassa. Kunnat edustavat alueidensa ja elinkeinojensa kautta päätöksiin vaikuttavaa elinvoimaa ja tahtotiloja. Siksi tämä tapausharjoitus lähentää opiskelijoita arkisen työn ajankohtaiseen teemaan.

Turun yliopiston entinen rehtori, professori Kalervo Väänänen teki Saaristomeren suojelutarpeista selvityksen, jonka pohjalta keskustelua on edistänyt kampanjaryhmä ”ainutlaatuinen Saaristomeri” (www.ainutlaatuinensaaristomeri.fi). Väänänen selvitystyö kesti toista vuotta ja valtioneuvostolle tarjoutui sen myötä argumentit. Varsinais-Suomen liitto kutsui Väänänen selvitysmieheksi tammikuussa 2022 tavoitteena selkeyttää Saaristomeren suojeluun liittyviä maakunnallisia toimenpiteitä. Väänänen esitykset sisältyvät nyt Varsinais-Suomen hallitusohjelmatavoitteisiin 2023–2027. Väänänen työ taustoitti myös opiskelijoiden selvitystehtävää.

Ympäristöpoliittisesta vaikuttamisesta on tullut monia toimialoja läpäisevä yhteiskunnallinen prosessi. Kun julkisen sektorin menojen osuus kansantuotteesta on jo yli puolet, yhteiskunnan voimavarojen suuntaamisesta kilpaillaan sitä ankarammin. Sääntelykulttuurin rinnalla on kasvanut lobbauskulttuuri, kilpailu edunvalvonnasta. Lobbauksessa sitä harjoittavat ostavat ja tarjoavat toimeksiantajilleen tiedusteluraportteja, arvioita, selvityksiä, skenaarioita, tutkimuksia ja päättäjien mielipidemittauksia, jotka luovat tilannekuvaa päätettävistä vaihtoehdoista. Vapaassa yhteiskunnassa on mahdollista kilpailla erilaisella tiedolla.

Tämän oppilastyön tarkoituksena on ollut perehdyttää opiskelijat yhteiskunnallisen päätöksenteon valmistelun seurantaan. Kohteena on ollut kuntien lakisäätteisten strategioiden tarkastelu oloissa, missä osa päättäjistä vaihtuu. Seuranta on olennainen osa päätöksentekoon vaikuttamista, mikä usein yrityksissä ja järjestöissä unohtetaan. Oikea tilannekuva on A ja O.

Työ on vaatinut opiskelijoilta rohkeutta etsiä tietoa, tarttua puhelimeen, lähestyä päättäjiä ja viranomaisvalmistelijoita sekä muodostaa saadun tiedon pohjalta rajattu tilannekuva omasta vastuualueestaan ja yhteinen tilannekuva maakunnasta. On seurattu liikkuvaa maalia, koska

päätöksentekorytmit kunnissa ovat erilaisia ja koska kuntasektori on hyvinvointialueiden perustamisen seurauksena suuressa murroksessa. Pääosin viranomaiset suhtautuivat julkisuuslain velvoitteiden hengessä asiallisesti ja auttavaisesti tietopyyntöihin, mutta kohdattiin myös jonkin verran yliolkaista suhtautumista.

Opiskelijoiden tutkimusharjoitusta voi verrata työelämässä yritysconsulttien ja järjestöjen tekemään *yhteiskunnalliseen tiedusteluun* (policy analysis, policy intelligence) ja *liiketoimintatiedusteluun* (business intelligence), joilla ennakoidaan politiikkasektoreita ja niiden kehityssyklejä. Samalla syntyy *päättäjänalyseja ja kuvauksia*, jotka ovat avainhenkilöitä valmistelussa ja päätöksenteossa.

Opiskelijatyön ansio on kuntien tilannekuvan tarkentuminen, missä kuntien päätöksenteon sykliisyys, rytmi (myös hitaus) ja suhteet Saaristomeren suojeluhankkeisiin tulevat ilmi. Kokonaiskuvassa kuntien geopoliittisten olosuhteiden liittäminen valuma-alueisiin on erityinen ansio. Opiskelijatyöksi selvitys on riittävän tarkka ja se antaa yleiskuvan vallitsevasta päätöksentekotilanteesta. Työelämässä myytynä asiakaspalveluna tai viranomaistyönä sen tarkkuudelta olisi vaadittu vielä enemmän tietoa. Kuitenkin tutkielma tuo uutta tietoa suurelle yleisölle ja päättäjille pääasiasta, siitä, että kunnat ovat vasta orientoitumassa vastuuseen Saaristomeren suojelusta.

Saaristomeren suojelu vaatii vielä kunnissa syvällisempää asemoitumista ja pohdintaa siitä, mikä on kunnan yhteys Saaristomeren tilaan. Maakunnassa ollaan jo heräämässä. Yliopisto on ollut ja on jatkossakin tärkeä tiedontuottaja tässä prosessissa.

Turun yliopiston eduskuntatutkimuksen keskuksen puolesta kiitän professori Kalervo Väänästä yhteistyöstä sekä Varsinais-Suomen liiton asiantuntijoita kehittämispäällikkö Malla Rannikko-Lainetta ja kehittämispäällikkö Salla-Maria Lauttamäkeä sekä projektikoordinaattori Päivi Simiä Turun Ammattikorkeakoulusta. Heidän kanssaan käydyt keskustelut ja luennot olivat avuksi selvitystyön orientoitumisessa.

Turussa 15.8.2022

Anders Blom
valtiotieteiden tohtori
työelämäprofessori
Eduskuntatutkimuksen keskus
Turun yliopisto

SISÄLLYS

1	Johdanto	7
2	Turku – Aurajoen valuma-alueen yhteys	10
3	Turun lähiympäristökunnat – Mynälahden, Askaisten lahden, Piikkiön ja Paimion lahtien valuma-alueet	14
	3.1 Raisio	14
	3.2 Naantali	15
	3.3 Kaarina	17
	3.4 Lieto	18
	3.5 Paimio	19
	3.6 Sauvo	20
4	Mynälahden valuma-alueen kunnat	23
	4.1 Masku	23
	4.2 Nousiainen	24
	4.3 Mynämäki	25
	4.4 Rusko	26
5	Loimaan seutukunta	29
	5.1 Loimaa	29
	5.2 Oripää	30
	5.3 Pöytyä	30
	5.4 Aura	31
	5.5 Marttila	31
	5.6 Koski TI	31
6	Vakka-Suomen alueen kunnat ja Lokalahden valuma-alue	34
	6.1 Kustavi	34
	6.2 Laitila	35
	6.3 Pyhäranta	36
	6.4 Taivassalo	36
	6.5 Uusikaupunki	37
	6.6 Vehmaa	38
7	Salon seutu – Halikon lahden valuma-alue	41
	7.1 Salo	41
	7.2 Somero	42
8	Turunmaan saaristo	44
	8.1 Parainen	44
	8.2 Kemiönsaari	45
9	Yhteenveto	47

1 Johdanto

Vuoden 2021 huhtikuussa valtioneuvosto päätti ohjelmasta, jonka tavoitteena on saada Saaristomeri pois Itämeren suojelukomission HELCOM:in ongelma-alueiden (Hot spot) luettelosta vuoteen 2027 mennessä. Hot spot -status merkitsee, että veden laatu on välttävä. Hot spot -listalle valituissa kohteissa on suuri kotieläinmäärä suhteessa peltopinta-alaan tai puutteita maatalouden vesiensuojelutoimissa. Listalle voi päätyä myös kohteen haavoittuvuuden perusteella.¹ Turun yliopiston poliittisen historian ja valtio-opin opiskelijat ovat selvittäneet Eduskuntatutkimuksen keskuksen projektitutkimuksena, miten Saaristomeren suojeluhanke otetaan huomioon Varsinais-Suomen 27 kunnan strategioissa. Selvitystyö alkoi syksyllä 2021 ja valmistui kesällä 2022.

Selvitystyö tehtiin perehtymällä kuntien aiempiin strategioihin ja tutustumalla kuntien toimintaan yleisesti. Opiskelijat olivat yhteydessä myös suoraan kuntiin selvittääkseen kuntien aikomuksia huomioida Saaristomeren suojeluhanketta uusissa tai päivitettyissä kuntastrategioissaan. Osa kuntien viranhaltijoista suhtautui opiskelijoiden tekemiin tietopyyntöihin kevytmielisesti tai välinpitämättömästi, joka näkyi hitaudessa ja haluttomuudessa vastata yhteydenottoihin.

Kuntastrategiat

- 27 kuntaa ja strategiaa
- Uudet valtuustot hyväksyvät kuntastrategian vaalikauden alussa.
- Kuntalaki 37§: Kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteet.
- Kuntalaki 110§: Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa
- Suunnitelmien tarkkuustaso vaihtelee, päätöksenteon punainen lanka.

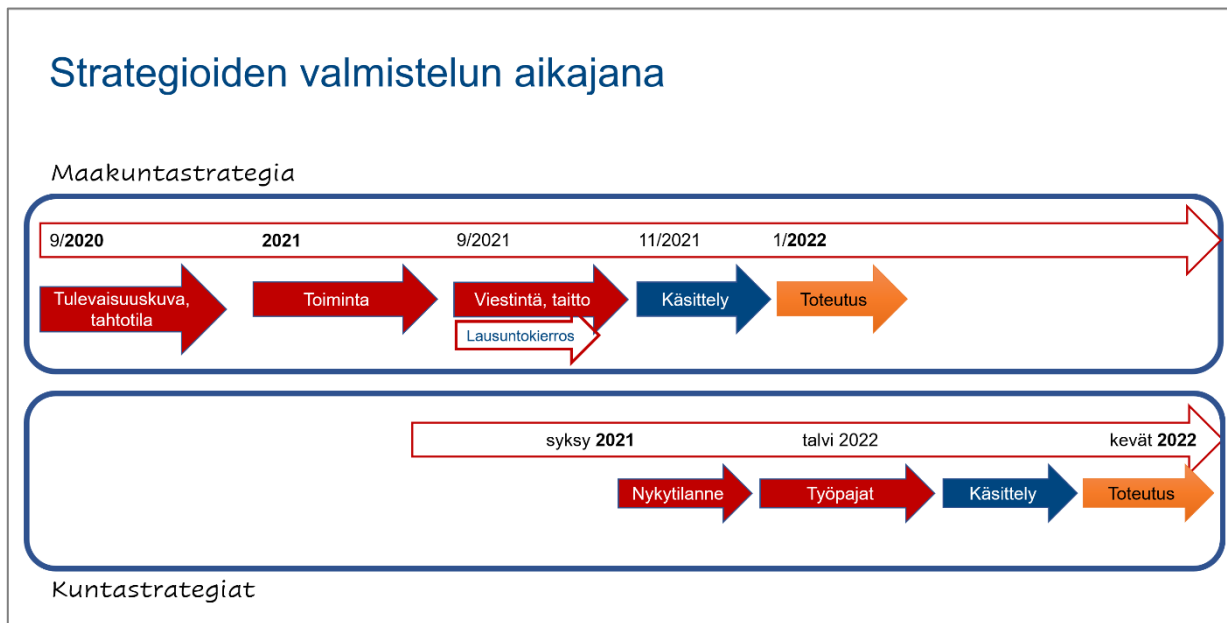
Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen;
- 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen;
- 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet;
- 4) omistajapolitiikka;
- 5) henkilöstöpolitiikka;
- 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet;
- 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Lähde: Varsinais-Suomen liitto

¹ Varsinais-Suomen ELY-keskus.

Raportissa käydään läpi Varsinais-Suomen kuntien tilanne seutukunnittain. Kuntastrategioiden lisäksi käydään läpi kuntien geopolitiikkaa ja elinkeinoja, ja avataan mahdollisia muita toimia ympäristön suojelun suhteen.

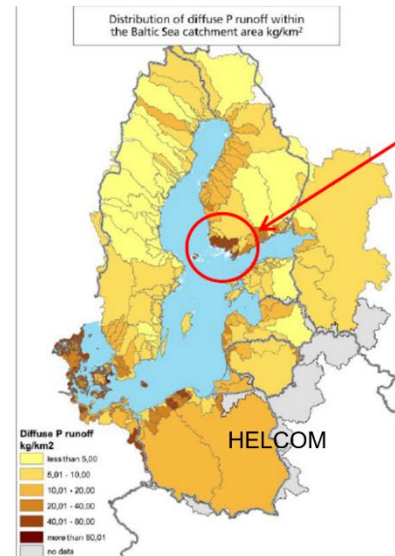


Lähde: Varsinais-Suomen liitto

Projektiryhmään ovat kuuluneet valt.yo Aaro Enkovaara, valt.kand Elisa Färm, valt.yo Charlotta Leponiemi, valt.kand Roosa Nissilä, valt.yo Silja Pilto ja valt.yo Ella Välimäki. Ryhmän ohjaajana on toiminut työelämäprofessori Anders Blom. Tutkimustyössä ryhmää ovat perehdyttäneet Saaristomeren suojelun yleistilanteeseen Varsinais-Suomen liitosta kehittämispäälliköt VTM Malla Rannikko-Laine ja VTM Salla Lauttamäki sekä Turun Ammattikorkeakoulusta projektipäällikkö Päivi Simi.

Saaristomeren hot spot -alue

Suomen rannikon huonokuntoisin merialue.
Itämeren suojelukomission hot spot –alue.
Hallituksen päätös Saaristomeri-ohjelmasta
27.4.2021 puoliväliriihessä. Tavoite vähentää
hajakuormitusta vuoteen 2027 mennessä.
Hot Spot - tiekartta valmistui
"Saaristomeriohjelman" nimellä Varsinais-
Suomen ELY-keskuksesta 18.6.2022.



Lähde: Varsinais-Suomen liitto ja HELCOM

Lähteet

Varsinais-Suomen ELY-keskus. *Mikä ihmeen hot spot?* <https://www.ely-keskus.fi/web/saaristomeren-hot-spot-tiekarttahanke/mika-ihmeen-hot-spot>

Varsinais-Suomen ELY-keskus. *Saaristomeriohjelma: Maatalouden vesiensuojelun tiekartta*. 2022. https://doria.fi/bitstream/handle/10024/185530/Raportteja_60_2022_Saaristomeriohjelma%20-%20maatalouden%20vesiensuojelun%20tiekartta.pdf?sequence=3

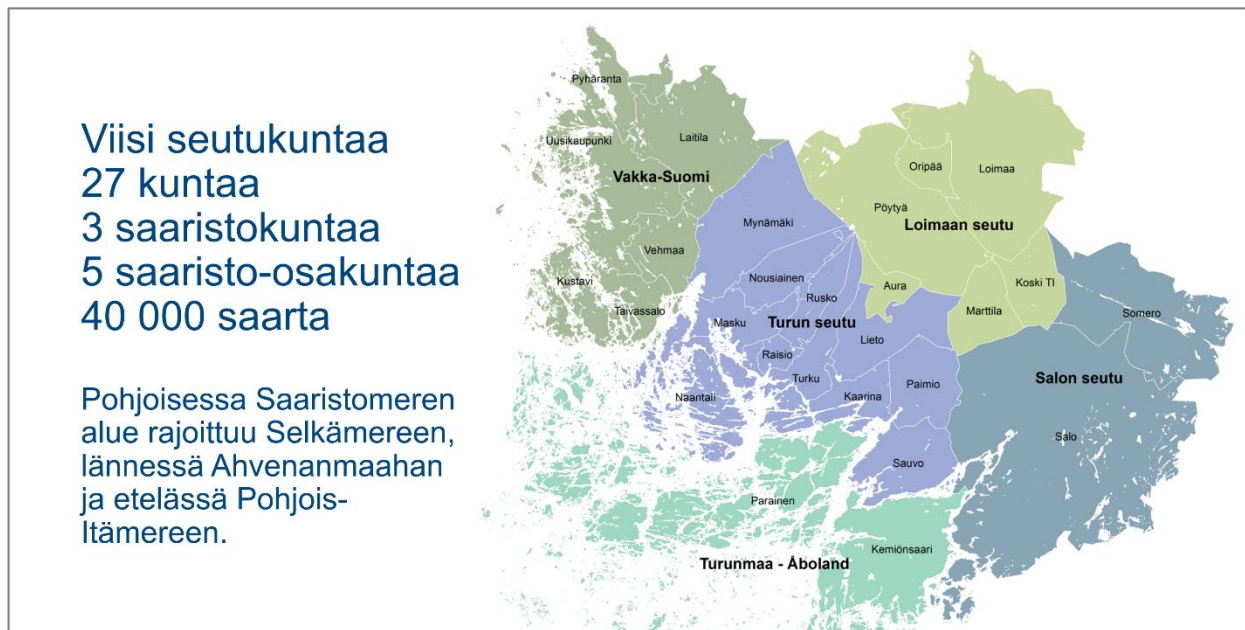
2 Turku – Aurajoen valuma-alueen yhteys

Turku on monella tapaa merkittävä kaupunki Saaristomeren näkökulmasta; se on Varsinais-Suomen suurin kaupunki niin pinta-alaltaan kuin asukasluvultaan. Turku on yksi Suomen suurimmista kaupungeista, ja sillä olisi puitteet olla yksi edelläkävijöistä ilmaston-, ympäristön- ja vesistönsuojelun alalla. Sen organisaatio on huomattavan suuri verrattuna moneen Varsinais-Suomen muuhun kuntaan. Turun kaupungilla onkin paljon projekteja Saaristomereen liittyen: se toimii suojelutyössä osittain yhdessä toisten kuntien kanssa ja varsinkin Varsinais-Suomen liiton kanssa. Turku rahoittaa Varsinais-Suomen liittoa ja esimerkiksi kaupungin organisaatiosta erillistä Centrum Balticum -säätiötä ja sen yhteydessä toimivaa Saaristomeren Suojelurahastoa. Suojelun yhtenäinen strategia ja työn ohjaaminen näyttää kuitenkin jäävän vajaaksi.

Geopoliittiselta asetelmaltaan Turku on merkittävin yksittäinen kunnallinen toimija Saaristomeren suojeluun liittyen. Turku on osittain Saaristomeren rannalla ja kokonaan sen valuma-alueella. Aurajoki on seudun merkittävin Saaristomereen laskeva joki, ja sen kunto on välttävä. Esimerkiksi vuosina 2008–2012 Aurajoki kuljetti Saaristomereen keskimäärin 56 tonnia fosforia ja 685 tonnia typpeä vuodessa.² Vaikka Turun suurin elinkeino on palveluelinkeino, myös jalostuksen työpaikkoja on merkittävästi (16,7 % vuonna 2018). Turussa on reilu 2 000 kesämökkiä, joka on merkittävä osuus Varsinais-Suomen mökkiasutuksesta.³

² Varsinais-Suomen ELY-keskus 2013.

³ Tilastokeskus 2019.



Lähde: Varsinais-Suomen liitto

Elinkeinoista varsinkin maatalous vaikuttaa Saaristomeren rehevöitymiseen. Vaikka Turun kaupunkialueella maatalous ei ole suurin elinkeino, on Turku merkittävä jo pelkästään asukasmäärän osalta. Turun osuus jätekuormituksesta ja muusta Saaristomerta rasittavasta kulutuksesta on suuri. Näin ollen jätehuolto sekä hulevesien hallinta nousevat tärkeiksi teemoiksi Turun alueella. Turun jätevedenpuhdistus on keskitetty Kakolanmäelle, jossa puhdistetaan myös monien muiden Varsinais-Suomen kuntien jätevedet. Tämän lisäksi Turun kaupunki panostaa hulevesien, eli rakennetuilta alueilta pois johdatettavien sade- ja sulamisvesin hallintaan. Tämän toteuttamiseen on laadittu alueellinen suunnitelma sekä kaupungin hulevesiohjelma.⁴ Alueellisessa hulevesisuunnitelmassa mukana ovat Turun kaupungin lisäksi Kaarina, Lieto, Raisio sekä Rusko.

Turun kaupunkistrategia on voimassa vuoteen 2029 saakka, ja päivitetty strategia käsiteltiin Turun kaupunginvaltuustossa helmikuussa 2022. Kaupungin strategiassa mainitaan muutama otteeseen Saaristomeren suojelu sekä laajemmin luonnon monimuotoisuus ja ekologinen kestävyys. Strategiassa todetaan muun muassa näin: ”Saaristomeri voi paremmin, vaikka vaatii edelleen suojelua. Saariston pääkaupunkina meillä on erityinen vastuu ainutlaatuisen luonnon säilymisestä”.⁵ Konkreettisia toimia Saaristomeren suojeluun ei kaupunkistrategiasta löydy, joka johtuu Turun kaupungin edellisen yhteysjohtajan Pasi Aholan mukaan siitä, että kaupunkistrategia on ylätasoinen paperi, jota hahmottaa käytännön tasolla enemmän Turun pormestariohjelma.

⁴ Turun kaupungin verkkosivut, hulevesiohjelma.

⁵ Turun kaupungin verkkosivut, Turku 2030-luvulla -kaupunkistrategia.

Turun pormestariohjelmassa Saaristomeren suojelun toteuttaminen on nostettu edunvalvonnallisesti kolmen tärkeimmän kohteen joukkoon tulevalla vaalikaudella. Konkreettisia toimia suojelun toteuttamiseen ei löydy ohjelmassa, mutta siinä linjataan varsinkin pyrkimykseen saada riittävää rahoitusta saariston suojeluun.⁶ Turku nojaa omien strategisten paperien lisäksi valtioneuvoston Saaristo-ohjelmaan, ja pyrkii edistämään sen toteuttamista yhdessä sidosryhmien kanssa. Nämä tiedot on kerätty avoimien lähteiden lisäksi Turun kaupungin silloisen yhteysjohtajan Pasi Aholan sekä ympäristönsuojelupäällikön Olli-Pekka Mäen haastatteluilla.

Olli-Pekka Mäen mukaan yksi tärkeimmistä Turun kaupungin toimenpiteistä Saaristomeren suojelemiseksi on Itämeri-toimenpideohjelma vuodelta 2007, joka on syntynyt Turun ja Helsingin silloisten kaupunginjohtajien aloitteesta. Tällä hetkellä toimenpideohjelma on päivitetty kaudelle 2019–2023, ja siinä on viisi pääteemaa. Ensimmäinen pääteema ”kirkkaat rakennevedet” keskittyy niin hulevesien hallintaan kuin jätevesien puhdistamiseen, kuin myös maatalouden ja viheralueiden ylläpitoon. Turku pyrkii muun muassa paikallistamaan maa- ja metsätalouden kuormituskohteita kaupungin omistamilla maa-alueilla. Kaupungit sitoutuvat liikenteen tyypipäästöjen vähentämiseen ja liikenteen sähköistämiseen sekä vesiliikenteen jätevedenkäsittelyn parantamiseen sekä pyrkivät edistämään ravinteiden poistoa merestä muun muassa laajentamalla lähikalahanke-toimintatapaa.⁷

Toisena teemana on hyvinvoiva meriluonto, jolla pyritään puuttumaan roskaantumiseen ja haitallisten aineiden pääsyyn mereen. Kolmantena puhdas ja turvallinen vesiliikenne, jossa keskitytään satamiin ja laivaliikenteeseen. Näissä pyritään edistämään hiilineutraalia satamatoimintaa ja EU:n energia ja ilmastostrategiaa. Kehitetään joki- ja saaristoliikenteen huoltopalvelua ja varmistetaan öljyntorjuntavalmius. Neljäntenä suunnitelmallinen vesialueiden käyttö, johon liittyy meriluonnon ennallistaminen, alueiden käytön suunnittelu sekä luontoselvitykset. Viimeisenä tietoisuuden edistäminen aktiivisella Itämeri-kansalaisuudella, jossa kehitetään kaupunkien prosessia sekä yhteistyötä alueellisesti sekä kansainvälisesti.⁸

Olli-Pekka Mäki korostaa, että Turun kaupunki pyrkii menemään yli lain noudattamisen ja määräysten kohti vapaaehtoisia toimenpiteitä ja yhteistyötä. Samalla hän kuitenkin muistuttaa, että vaikka kaupunki seuraa vuosittain toimien toteutumista, on niiden vaikuttavuutta vaikea taata, ja aina pystyy tekemään enemmän. Turun kaupungilla itämeritoimenpiteet kulkevat läpi koko kaupungin organisaation aina kaupunkirakentamisesta kunnossapitoon, satamatoimintaan sekä yksittäisiin yhtiöihin. Turun kaupungin Itämerityöryhmä, jonka puheenjohtajana Mäki toimii, pyrkii valvomaan toimintaa ja viemään sitä eteenpäin, mutta vaikuttavuusseuranta on haastavaa. Suomen sisäisen toiminnan lisäksi Mäki nostaa esiin kansainvälisen yhteistyön Itämeriteemassa, sillä Turku isännöi Itämeren kaupunkien liiton

⁶ Turun kaupungin verkkosivut, Turun kaupungin pormestariohjelma 2021–2025.

⁷ Itämerihaaste.

⁸ Itämerihaaste.

kestävyyskomissiota (Union of Baltic Cities: Sustainable Commission), johon kuuluu noin 100 kaupunkia Itämeren valuma-alueelta.

Haastattelemieni Turun kaupungin edustajien mukaan Turku tekee paljon Saaristomeren suojelemiseksi, mutta aina on parannettavaa. On vaikea arvioida toimien tehokkuutta käytännössä, mutta varsinkin Itämerihaaste osoittaa, että tehdään konkreettisia toimenpiteitä merialueiden suojelemiseksi. Hankkeiden käytännön tehokkuuden arvioiminen on haastavaa. Kaupungin strategisissa papereissa Saaristomeren suojeleminen on nostettu esiin, mutta strategiaperit kuvaavat vain yleisiä periaatteita, eikä näissä päästä käytännön suojelun tasolle. Turun kaupungilla ei ole erillistä ympäristöohjelmaa, joka johtuu Olli-Pekka Mäen mukaan siitä, että ympäristönsuojelu ulottuu läpi koko kaupungin organisaation moniin eri hankkeisiin, eikä niitä ole järkevää koota yhteen. Hankkeita on, niin kuin Turun kokoisella kaupungilla tuleekin olla, mutta hankkeiden vaikuttavuusseuranta voisi olla tehokkaampaa.

Lähteet

Itämerihaaste.

http://www.itamerihaaste.net/files/2045/Itamerihaastetpo_2018_210x210_FINAL_251018_web.pdf

Keskustelut Turun kaupungin silloisen yhteysjohtaja Pasi Aholan, nykyisen yhteysjohtaja Matti Niemen sekä ympäristönsuojelupäällikkö Olli-Pekka Mäen kanssa.

Tilastokeskus. Turun kaupungin tilastot 2019.

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiMzIxODUwZTctMmMl1NC00MjdmLWI5MWYtM2Q3NDQxZmViYjZjIiwidCI6IjZjNWUyYzhhLWQzZjAtNGEwYi05NjU4LTQyNTAyYzZTE3YiIsImMiOjI9>

Turun kaupungin verkkosivut. Hulevesiohjelma. <https://www.turku.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto/vesiensuojelu/hulevedet>

Turun kaupungin verkkosivut. Pormestarien Turku – Toiminnan vuosikymmen. Turun kaupungin pormestariohjelma 2021-2025.

https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/pormestariohjelma_2021_suomi_web.pdf

Turun kaupungin verkkosivut. Turku 2030-luvulla -kaupunkistrategia.

https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/turku_kaupunkistrategia.pdf

Varsinais-Suomen ELY-keskus. Aurajoki ja Raisiojoki-Ruskonjoki, 2013.

<https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B66E7ABDD-2585-4F81-8A79-DD90090F9494%7D/93140>

3 Turun lähiympäristökunnat – Mynälahden, Askaisten lahden, Piikkiön ja Paimion lahtien valuma-alueet

3.1 Raisio

Raision kaupungin läpi virtaava Raisionjoki sekä alueen jalostuksen työpaikat tekevät myös Raision kaupungista merkittävän Saaristomeren suojelun osalta. Raision asukasluku on noin 24 000 asukasta ja se on Varsinais-Suomen maakunnan neljänneksi suurin kaupunki. Raisionjoki kuljettaa osaltaan mukanaan Itämereen rehevöitymistä aiheuttavia materiaaleja. Raision kaupungin vuoden 2022 strategiassa ”Visio 2035” Saaristomeren suojelua ei ole mainittu, mutta kestävyys otetaan huomioon ja kestävää kasvua tavoitellaan. Raisiossa on ympäristöpäällikkö Kirsi Anttilan mukaan tänä vuonna tekeillä ilmasto-ohjelma, jossa otetaan jossain määrin huomioon myös luonnon monimuotoisuus.

Elinkeinoista Raisiossa jalostuksen työpaikkojen osuus on 26,7 %, kun taas palvelun osuus on 72,1 %. Alkutuotannon osuus työpaikoista on vain 0,2 %.⁹ Raisio-yhtymä on merkittävä maatalousyhtymä kaupungissa. Kesämökkiasutusta Raisiossa ei juurikaan ole.

Raisionlahti on merkittävä, sillä esimerkiksi Nesteen jalostamoalue rajautuu käytännössä Raisionlahteen. Lahden pohjukassa on lintuvesien suojelualue, jonka rantaruovikkoa kaupunki niittomurskaa ja jyrää lahden itäreunalta ruovikoitumisen ehkäisemiseksi. Lahden pohjukkaan laskee myös kolme suurta ojaa, joiden perkausta on suunniteltu, ettei kiintoaines päädy suojelualueelle. Kirsi Anttilan mukaan toteutus ei kuitenkaan ole vielä näköpiirissä. Lahden yli kulkevan E18-tien parantamishanke on kaupungissa tiesuunnitelmavaiheessa. Kaupunki on aloittanut yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa myös Raisionjoen ennallistamishankkeen¹⁰, jonka pyrkimyksenä on edistää joen ekologista tilaa sekä kehittää alueen mahdollisuuksia. Tässä tavoitteena on varsinkin säännöstellä ja purkaa joen patoja.

Raision kaupunkistrategia on päivitetty alkuvuonna 2022 ja sen strategiset teemat ovat hyvinvointi ja aktiivisuus, elinvoima ja vetovoima, osallisuus ja toimintakulttuuri sekä kestävä talous. Saaristomeren suojelua ei ole kaupunkistrategiassa mainittu, eikä ympäristönsuojelu itsessään ole kaupungin strategisissa pääteemoissa. Kestävän kasvun teeman alla otetaan huomioon ”kestävyys, ekologisuus ja luonnon

⁹ Tilastokeskus 2021.

¹⁰ Raision kaupungin verkkosivut, Raisionjoen ennallistamishanke.

monimuotoisuus toiminnassa ja päätöksenteossa”.¹¹ Rasion kaupunki on hyväksynyt ympäristönsuojelulain ja jätelain mukaisen valvontasuunnitelman, mutta yli lainsäädännöllisten määräysten menevät konkreettisesti vesistöjen suojeluun liittyvät projektit keskittyvät Rasionjoen sekä Lahden suojelutoimiin. Suojelutoimia on etsitty avoimista lähteistä sekä kaupungin tietopyynnöillä, eikä muita projekteja tullut ilmi. Kyselyt on lähetetty kaupungin ympäristöpäällikkö Kirsi Anttilalle sekä kaupunginjohtaja Eero Vainiolle.

3.2 Naantali

Naantali on saaristo-osakunta Saaristomeren rannalla sekä suurelta osin sen valuma-alueella. Naantalin merkittävyttä Saaristomeren kannalta nostavat varsinkin kesäasutus, elinkeinot sekä Nesteen jalostamoalue. Naantalin kaupunki on näin ollen yksi merkittävimmistä alueista Saaristomeren suojelun kannalta. Saaristo-osakuntana kaupunki saa tavallista suurempia valtionavustuksia. Naantalin kaupunki ottaa päätöksenteossaan huomioon Saaristomeren, mutta nähtävissä on toimenpiteiden irrallisuus ja strategisten päämäärien puute. Kaupunki on mukana hankkeissa ja sillä on ympäristöohjelma, mutta vaikuttavuusseuranta ja strategiset päämäärät ovat vielä epäselvät.

Naantalissa oli vuonna 2020 rekisteröitynä vajaa 5 000 kesämökkiä, joka on merkittävä osa Varsinais-Suomen kesämökeistä. Saaristomeren kannalta merkittäviä elinkeinoja ovat varsinkin kalankasvattamot.¹² Myös jalostus on merkittävä elinkeino Naantalissa, kuten myös turismiin liittyvät palvelut. Naantali kuuluu saaristomatkaluvyöhykkeeseen.¹³ Nämä elinkeinot sekä asutus Saaristomeren rannalla kuormittavat Saaristomerta ja luovat painetta kaupungille vesistöjen suojeluun.

Naantalin kaupunki rajautuu pohjoisessa Mynälahteen ja Askaistenlahteen. Mynälahtea ei ole identifioitu vanhan kuntajaon perusteella rajoittuvaksi vesitse Naantaliin ja siksi se käsitellään tarkemmin vasta seuraavassa osiossa (Mynämäki ym.). Askaistenlahden alueella sijaitsee kaksi Natura 2000-ohjelmaan kuuluvaa suojelualuetta. Oukkulanlahden Natura-alue (FI0200150) koostuu matalista ja umpeutuvista ruovikkoisista lahdistä (Halkkoaukko, Oukkulanlahti ja Rukanaukko) sekä laajoista rantaniityistä. Askaistenlahdesta kuitenkin suurin osa sijaitsee Maskun kunnan alueella, joka on myös siten huomattavasti merkittävämpi valuma-alue.¹⁴ Naantali on siitä huolimatta tunnistanut Askaistenlahden merkityksen ja tilannut yhdessä Maskun kunnan kanssa Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistykseltä Askaistenlahden tilaa käsittelevän raportin vuosilta 1991–2020. Raportin tarkoituksena on ollut löytää keinoja kohentaa Askaistenlahden tilaa. Raportissa suositellaan muun muassa lannoituksen vähentämistä, monipuolisempaa viljelykiertoa, talviaikaisten kasvipeitteiden kasvattamista, kosteikko- ja

¹¹ Rasion kaupungin verkkosivut, Rasion kaupunkistrategia 2035

¹² Naantalin kaupungin verkkosivut, Tilastot.

¹³ Varsinais-Suomen maakunnan verkkosivut.

¹⁴ Ympäristöministeriön verkkosivut.

suojavyöhykkeiden perustamista, jätevesikuormituksen vähentämistä, poistokalastusta ja ruovikon leikkuuta.¹⁵ Lisätietoa Askaistenlahden ekologisesta tilasta löytyy Maskun kunnan kuvauksesta.

Naantalın kaupunkistrategian päivitystyö on vuonna 2022 luonnosvaiheessa. Luonnos on hyväksytty kaupunginhallituksessa, mutta ei vielä valtuustossa. Strategialuonnoksessa todetaan: ”Kaupunki toimii Saaristomeren parhaaksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tavoitteena konkreettiset toimenpiteet ravinnekuorman vähentämiseksi”.¹⁶ Suojelutoimenpiteitä tai Saaristomeren tilaa ei ole enempää avattu strategiapaperissa, mutta kaupungin ympäristöohjelmassa otetaan teemaan kantaa laajemmin. Ympäristöohjelmaa ei ole vielä päivitetty uudelle strategiakaudelle.

Ympäristöohjelmassa Saaristomeren tilaa on käsitelty laaja-alaisemmin. Ympäristö-ohjelma on strateginen ohjelma, joka parhaiten ottaa kantaa Saaristomeren tilaan liittyen. Ohjelma päivitetään myös tulevilla strategiakaudella, mutta tarkempia tietoja tästä ei ole. Naantalın kaupungille Saaristomeren tila on ohjelman mukaan ensiarvoisen läheinen ja tärkeä teema. Naantalın kaupunki onkin ympäristöohjelmassaan huomionnut Naantalın merialueiden ekologisen tilan, jonka todetaan olevan tyydyttävä tai huono. Myös järvet ovat rehevöityneitä. Suurimpina ravinteiden päästölähteinä Naantali toteaa Saaristomerellä olevan maatalouden sekä kalankasvatuksen. Myös haja-asutusalueet etenkin vesistöjen rannoilla aiheuttavat paikallista vesistön kuormittumista. Naantalın alueella onkin paljon vapaa-ajan asutusta, joka nähdään merkittävänä tekijänä Saaristomeren tilan kannalta. Ympäristöohjelman lopussa on myös toimenpideohjelma, jossa on lueteltu tärkeimpiä toimenpiteitä vuosille 2020–2024, sekä niiden vastuutahot. Ohjelman perusteella asetetaan vuosittain talousarviossa strategisia toimenpiteitä ja niiden toteutumista seurataan tilinpäätöksissä. Toteutumista seuraa myös kaupunginjohtajan johtoryhmä.¹⁷

Naantalın Saaristolautakunta toteuttaa Naantalın alueella erilaisia toimenpiteitä Saaristomeren suojeluun yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa muun muassa rahallisilla avustuksilla. Näistä Saaristolautakunnan puheenjohtaja Lasse Valtonen nostaa esiin esimerkiksi Livonsaaren kyläyhdistyksen projektin kaislankorjuuhankkeen, josta rahoitusta on hankittu kaupungin lisäksi ELY-keskukselta ja metsähallitukselta. Projektit ovat kuitenkin pienimuotoisia, ja Valtonen toteaa, että aina voisi tehdä enemmän ja keskitetympin. Valtonen kertoo, että kaupungin budjetissa on varattu tälle vuodelle 100 000 € Saaristomeren tilan parantamiseen liittyviin toimenpiteisiin. Yhteistyötä on aloitettu Valtosen mukaan Mynälän valuma-alueen kuntien kanssa, kuten myös Nesteen vanhan jalostamoalueen toimijoiden kanssa. Näissä mukana muun muassa Turku ja Raisio.

Tämän lisäksi Naantali on sitoutunut Itämerihaasteeseen, ja laatinut tästä oman toimenpideohjelmansa vuosille 2016–2018. Vuoden 2018 jälkeen Itämeren tilaa parantavia toimia on toteutettu osana ympäristöohjelmaa. Ympäristöohjelmassa todetaan, että kaupunki voi vaikuttaa paikallisesti siihen, ettei maankäyttö lisää vesistöjen ravinnekuormitusta entisestään, ja että asumisen ympäristövaikutukset

¹⁵ Salmi 2020.

¹⁶ Naantalın kaupungin verkkosivut, Naantalın kaupunkistrategian loppuraportti.

¹⁷ Naantalın kaupungin verkkosivut, Naantalın kaupungin ympäristöohjelma vuosille 2020-2024.

minimoidaan muun muassa jätevesien käsittelyllä. Ohjelmassa sanotaan, että kaupunki vaikuttaa hulevesien vesistövaikutuksiin hyvällä maankäytön suunnittelulla sekä ympäristölupien ja lupavalvonnan kautta. Myös kestävä talous ja matkailu ovat tärkeässä teemassa Naantalin ympäristöohjelmassa, sillä matkailu ja kesäasutus ovat kaupungissa suuressa roolissa.¹⁸

Turun, Naantalin sekä Raision osalta on nostettava esiin myös Green Industry Park, jossa kaupungit ovat omistajina. Kyseessä on osakeyhtiö, jonka tavoitteena on kehittää bio- ja kierotaloutta sekä uusiutuvan energian teollista liiketoimintaa Turun, Naantalin ja Raision seudulla, muun muassa Naantalin entisellä jalostamoalueella.¹⁹ Green Industry Park on mukana edistämässä järviruokon hyödyntämistä uuden liiketoiminnan synnyssä kestävien tuotteiden valmistuksen raaka-aineena. Selluloosaa voidaan hyödyntää muun muassa tekstiileihin, kosmetiikkaan, muoveihin sekä liimoihin. Green Industry Park Oy edistää myös kiertolannoitteiden käyttöönottoa Varsinais-Suomessa. Esimerkiksi sianlannan hyödyntäminen välttäisi ravinnekuorman vaihteluja ja voisi korvata mineraalipohjaisia lannoitteita. Tiedot Green Industry Park Oy:n työn painopisteistä on saatu yhtiön liiketoiminnan kehityspäällikkö Timo Suutarlalta.

3.3 Kaarina

Kaarina on noin 35 500 asukkaan merenrantakaupunki, jolla on kokonaispinta-alaa 179,59 km².²⁰ Tästä alasta sisävesialuetta on 1,05 km² ja meripinta-alaa 150,57 km².²¹ Meren välittömän läheisyyden vuoksi Kaarinalla on kaupunkina merkitystä Saaristomeren tilaan, ja vesistöjä suojellaankin Kaarinassa aktiivisesti. Strategiatasolla Saaristomeren suojelu näkyy kuitenkin edelleen vain osana laajempia teemoja, ja kaupungin strategioista tai ohjelmista puuttuvat konkreettiset tavat, joilla kaupunki suojelee merta.

Selvityshetkellä Kaarinan kaupungin uusimmassa strategiaehdotuksessa (kesäkuussa 2022) Saaristomeri tulee ohimennen esiin kohdassa ”Kaarinan sijainnin hyödyntäminen Saaristomeren porttina”. Muuten itse merta ei strategiaehdotuksessa mainita. Meren suojelu voidaan kuitenkin nähdä osana kahta laajempaa kokonaisuutta: ympäristönsuojelua ja vastuullisuutta, jotka ovat näkyvissä strategiassa moneen kertaan. Kaupungin visiossa korostetaan kaupungin vastuullisuutta, ja ympäristö mainitaan yhtenä niistä alueista, joista otetaan vastuuta. Lisäksi kaupungin strategisissa päämäärissä mainitaan luontoalueiden saavutettavuus, laadukkuus, sekä niiden tasapaino suhteessa rakennettuun kaupunkiympäristöön. Yhtenä strategisena päämääränä mainitaan myös luontoarvojen, vastuullisten ympäristöratkaisujen sekä ympäristötietoisuuden edistäminen. Strategia pysyy kuitenkin tavoitteissaan hyvin abstraktilla tasolla, ja konkreettisia keinoja toteuttaa ympäristönsuojelua ja vastuullisuutta ei mainita. Kaarinan kaupungilla ei ole olemassa myöskään erillistä vesistöjen suojeluun keskittyvää ohjelmaa, josta nämä tiedot löytyisivät.

¹⁸ Naantalin kaupungin verkkosivut, Naantalin kaupungin ympäristöohjelma vuosille 2020-2024.

¹⁹ Turku Business Region -verkkosivut.

²⁰ Tilastokeskus 2021.

²¹ Maanmittauslaitos.

Hallintojohtaja Päivi Antolan mukaan huomio on viime aikoina keskittynyt ilmastotyöhön; Kaarinan kaupunki on laatinut uuden ilmasto-ohjelman vuonna 2021.²²

Vaikka strategiassa ei mainitakaan konkreettisia keinoja suojella Saaristomerta, tämä ei tarkoita, etteikö Kaarinan kaupunki kuitenkin toimisi aktiivisesti sen eteen. Ympäristötarkastaja Pia Aarnion mukaan Kaarinan kaupunki on mukana Saaristomeren suojelussa erinäisten yhteistyökumppaneiden, kuten Aurajoki-säätiön sekä Valonian kautta. Lisäksi Kaarina on mukana Turun ammattikorkeakoulun ja muiden kuntien yhteisessä RuokoHelpi-hankkeessa. Ympäristötarkastaja Pia Aarnion mukaan Kaarina osallistuu mukaan myös ELY:n järjestämiin merenhoidon kuntatilaisuuksiin, joissa käsitellään merenhoidon toimenpiteitä ja jotka ohjaavat kuntien päätöksentekoa vesiensuojelun toiminnassa. Aarnion mukaan Kaarinan kaupunki tutkii alueensa merenlahtien ja mereen laskevien ojien vedenlaatua ja selvittää myös mahdollisia päästölähteitä. Hulevesisuunnittelu ja jätevesipäästöjen eteen tehtävä työ onkin ollut Kaarinassa aktiivista.

Vaikka Kaarinassa tehdään töitä Saaristomeren suojelemiseksi, varsinaisia päättäjiä velvoittavia strategiataason päätöksiä ei juuri ole. Strategiapapereiden tasolla Saaristomeren suojelemisen voidaan nähdä tapahtuvan osana laajempaa ympäristönsuojelun kokonaisuutta. Tästä syystä päättäjiä velvoittavat tavoitteet Saaristomeren suojelemiseksi jäävät määrittelemättömiksi.

3.4 Lieto

Lieto on reilun 20 000 asukkaan kunta, jonka pinta-ala on yhteensä 302,56 km², josta sisävesialuetta 2,04 km².²³ Vaikka Liedolla ei ole rantaviivaa, ovat sen vesistöt yhteydessä Saaristomereen. Liedon läpi virtaavat Saaristomereen laskevat Aurajoki sivujokineen, Paimionjoki ja sen sivujoki Tarvasjoki sekä Aurajokeen laskeva Savijoki. Molemmat Saaristomereen laskevat joet ovat ekologisilta tiloiltaan välttäviä.²⁴ Tästä huolimatta Saaristomerta ja sen tilaa ei ole ainakaan aikaisemmin huomioitu strategiataasolla Liedossa.

Raportin selvityshetkellä Liedon uuden kuntastrategian laatiminen on ollut määrä aloittaa huhtikuussa 2022, ja sen on suunniteltu valmistuvan syksyllä. Voimassa olevassa kuntastrategiassa vuosille 2018–2025 Saaristomeren suojelua ei kuitenkaan ole mainittu erillisenä teemana, vaikka ympäristönsuojelu otetaankin laajempaan teemana strategiassa huomioon. Marraskuussa Liedon tuolloisen hallintopalvelujen toimialajohtaja Rauno Peltolan mukaan ”Liedon kunnassa on perinteisesti korostettu Aurajoen perinnemaiseman ja vesistön ylläpitoa ja suojelua, vaikka sitä ei aikaisemmissa strategioissa ole nimenomaisesti mainittu.” Peltolan mukaan tämän vuoksi Saaristomeren tila ei ole erillisenä asiana noussut esiin, vaikka myös Liedon kunnan toimilla on siihen merkitystä.

²² Kaarina-strategia 2023-2030, ehdotus.

²³ Liedon kaupungin verkkosivut, Fakta Liedosta.

²⁴ Liedon kaupungin verkkosivut, Fakta Liedosta.

Liedon kaupungin toimintaa ympäristön suojelemiseksi on ohjannut kuitenkin jo vuosia Itämerihaaste sekä kunnan toimenpideohjelma siihen vastaamiseksi. Liedon kunnanhallitus hyväksyi toimenpideohjelman Itämeren tilan parantamiseksi ensimmäisen kerran vuonna 2007 ja haastesitoumus on uusittu vuonna 2016 sekä 2019. Itämerihaasteen toimenpideohjelmaan on vuosien saatossa kuulunut muun muassa teollisuusjätevesisopimusten käyttöönotto ja hulevesiohjelman teko sekä haja-asutuksen jätevesineuvonta yhteistyössä Valonian kanssa. Lisäksi Lieto on osallistunut alueelliseen yhteistyöhön muun muassa Aurajokisäätiön ja Paimionjoki-yhdistyksen toiminnan kautta.²⁵

Muita vesistöjen suojeluun liittyviä ohjelmia tai tietoja ei ole saatu Liedon kaupungilta vastauksena tietopyyntöihin. Voidaan siis olettaa, ettei muita vesistöjen suojelua ohjaavia ohjelmia ole, eikä sellaista olla parhailaan myöskään laatimassa. Lieto kuitenkin on monen muun Varsinais-Suomen kunnan tapaan jäsen useissa alueellisissa säätiöissä ja yhdistyksissä, joissa Saaristomereen laskevien vesistöjen tilaan pyritään vaikuttamaan.

3.5 Paimio

Paimio on noin 11 000 asukkaan kaupunki, pinta-alaltaan 240,04 km².²⁶ Pinta-alasta 1,53 km² on sisävesialuetta ja 2,23 km² merta.²⁷ Paimion vesienhoidolla on merkitystä Saaristomeren tilaan, sillä kaupungin läpi virtaa Paimionjoki, joka on Saaristomeren suurin yksittäinen ravinnekuormittaja, ja jonka ekologinen tila ja käyttökelpoisuus on luokiteltu välttäväksi.²⁸ Paimionjoen tila onkin teemana vahvasti läsnä sekä Paimion uudessa kaupungin strategiassa että Paimion ympäristöohjelmassa.

Paimion kaupunginvaltuustossa 8.6.2022 hyväksytyssä kaupungin uudessa strategiassa Saaristomeri mainitaan kohdassa ”asiakaspalvelu ja palvelukokemus”. Strategiassa mainitaan, että yksi Paimion tavoitteista on huolehtia omalta osaltaan Saaristomeren laadun kehittämisestä. Menetelmäksi on kirjattu, että Paimio ottaa kaupungin kehittämisessä huomioon vesistöön kohdistuvan kuormituksen, ja toimii yhdessä Paimionjoki-yhdistyksen ja muiden toimijoiden kanssa valumien ehkäisemiseksi. Paimion ympäristösuojelusihteri Sinikka Koponen-Laihon mukaan Paimionjoki-yhdistys on tärkeä yhteistyökumppani kaupungille, ja yhdistyksen toimenpideohjelmassa on runsaasti tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia Paimionjoen tilan parantamiseksi, joita Paimion kaupunki tukee.

Paimionjoen suojeleminen näkyy kaupungin päätöksenteossa myös ympäristöohjelman kautta. Kaupungin erillinen ympäristöohjelma on ollut voimassa vuosina 2019–2022, ja se käsittää teemat ”kestävät hankinnat”, ”viisas liikkuminen”, ”resurssiviisuus ja materiaalikierto”, ”luonnon monimuotoisuus” sekä ”toimintakulttuurin muutos”. Ohjelma sisältä lyhyen aikavälin tavoitteita vuoteen

²⁵ Kaavoitus- ja rakennuslautakunta, Itämerihaasteen toimenpideohjelma 2019–2023.

²⁶ Tilastokeskus 2021.

²⁷ Maanmittauslaitos.

²⁸ Paimionjoki-yhdistys.

2022 asti ja pitkän aikavälin tavoitteita aina vuoteen 2030, ja Paimionjoen paras mahdollinen tila kuuluu näistä jälkimmäisiin. Ohjelmassa mainitaan myös konkreettisia keinoja, joilla joen tilaa pyritään parantamaan: ohjelmassa on sitouduttu Paimionjoen ravinnekuorman pienentämiseen vuokrateltojen vapaaehtoisilla lisävuokrasopimuksilla sekä lisäämällä Vähäjoen vedenlaadun mittausta. Kaupungin ympäristöohjelman tavoitteena on ollut, että Paimionjoen paras tila tullaan saavuttamaan vuonna 2027.²⁹ Paimion ympäristönsuojelusihteeri Sinikka Koponen-Laihon mukaan myös kaupungin ympäristöohjelman päivittäminen on ollut määrä aloittaa kevään 2022 aikana.

Paimiossa vesiensuojelu on näkyvä tavoite, joka mainitaan kaupungin virallisissa ohjelmissa. Tämä osoittaa aktiivisuutta ja halua suojella vesistöjä sekä ymmärrystä erityisesti Paimionjoken merkityksestä Saaristomeren tilaan.

3.6 Sauvo

Sauvo on pieni, vajaan 3 000 vakituisen asukkaan kunta Kemiönsaaren pohjoispuolella, jonka asukasluvu yleensä kaksinkertaistuu kesäaikaan.³⁰ Sauvolla on kokonaispinta-alaa yhteensä 299,63 km², josta sisävesien pinta-ala kattaa yhteensä 1,23 km² ja meri 45,66 km².³¹ Sauvon vakituisista asukkaista 37 % työskentelee omassa asuinkunnassaan, ja lähes viidesosa sauvolaisista työskentelee alkutuotantosektorilla. Maatalouden osuus Sauvon elinkeinoelämästä on siis suuri.³²

Meren läheisyydestä huolimatta Saaristomeren suojelu ei ole näkynyt Sauvon kuntastrategioissa. Sauvon asukkaille 1.4.2022 esitetyssä uuden kuntastrategian tiivistelmässä merellisyys on mainittu yhtenä osana Sauvon brändiviestiä, mutta muuten Saaristomerta tai ympäristönsuojelua ei ole mainittu. Myöskään Sauvon aiemmassa strategiassa ei otettu huomioon Saaristomerta muuten kuin mainitsemalla ”puhdas ympäristö” laajempaan kokonaisuuteen ja nimeämällä merellisyyden Sauvon kunnan vetovoimatekijänä.³³

Strategioista ei voida kuitenkaan suoraan päätellä, ettei Sauvossa tehtäisi toimia Saaristomeren suojelemiseksi. Sauvon kunnan ympäristösihteeri Marika Karulinnan mukaan kunnan toiminnan taustalla vaikuttavat alueelliset vesienhoidon ja merenhoidon suunnitelmat, joiden toimenpiteistä osa on myös kuntia velvoittavia. Lisäksi Sauvon kunta on Karulinnan mukaan mukana muutamien hanketoimijoiden kuten Valonian ja Paimionjoki-yhdistyksen toiminnassa. Karulinnan mukaan hanketoiminnan osalta on kuitenkin ollut hiljaista, eikä kunta ei ole lähtenyt viemään hankkeita eteenpäin omin voimin. Sauvon ympäristönsuojeluun liittyvä hanketoiminta on siis ollut riippuvaista yhdistyksistä.

²⁹ Paimion kaupungin verkkosivut.

³⁰ Sauvon kunnan verkkosivut, vapaa-ajan asukkaat.

³¹ Maanmittauslaitos.

³² Tilastokeskus 2021.

³³ Sauvon kunnan verkkosivut, Sauvon uusi kuntastrategia (tiivistelmä).

Vaikka ympäristön ja Saaristomeren suojelua ei ole nostettu esiin Sauvon kuntastrategiassa, Sauvossa on alettu selvityksen kirjoitushetkellä rakentamaan uutta ilmasto- ja ympäristöstrategiaa erillisenä kuntastrategiasta. Tämän strategian tarkoitus olisi tehdä kestävä valinnat helposti hahmotettavaksi, sekä helpottaa hankkeiden toteuttamista. Karulinnan mukaan luonnoksessa on ollut selvityshetkellä tarkoitus mainita muun muassa ilmastoystävällisiä viljely- ja metsänkäyttötapoja sekä hulevesiasioita. Toukokuun lopussa kyseinen strategia on kuitenkin ollut vielä hyvin ilmastopainotteinen. Karulinnan mukaan maa- ja metsätalousasioihin vaikuttaminen kunnan taholta ei ole yksiselitteistä, ja on syytä muistaa, etteivät luonnosvaiheen tuotokset vielä sido kunnan päättäjiä tuotokseen. Tästä huolimatta voidaan ymmärtää, että Sauvosta löytyy ainakin virkamiestasolla halua parantaa ympäristön- ja vesiensuojelua, vaikka tämä ei vielä näykään konkreettisesti kunnan strategioissa, eikä näin ollen sido päättäjiä päätöksenteossa.

Lähteet

Kaarina-strategia 2023–2030. Ehdotus, Kesäkuu 2022.

Kaavoitus- ja rakennuslautakunta. Itämerihaasteen toimenpideohjelma 2019–2023. 3/30.1.2019

Liedon kaupungin verkkosivut. Aurajoki, Paimionjoki ja Savijoki. <<https://lieto.fi/palvelut-ja-asiointi/asuminen-ja-elinymparisto/ymparistonsuojelu-ja-luonto/vesiensuojelu/vesistot/>>.

Liedon kaupungin verkkosivut. Faktaa Liedosta. <<https://lieto.fi/lieto/>>

Maanmittauslaitos. Vuoden 2022 pinta-alatilasto -excel. <<https://www.maanmittauslaitos.fi/tietoa-maanmittauslaitoksesta/organisaatio/tilastot>>.

Naantalin kaupunki. Naantalin kaupunkistrategian loppuraportti. <<http://aleksis.naantali.fi/Dyn10Web/kokous/2022290-10-18522.PDF>>

Naantalin kaupungin verkkosivut. Naantalin kaupungin ympäristöohjelma vuosille 2020-2024. <<https://www.naantali.fi/sites/default/files/media/file/Naantalin%20kaupungin%20ymparistoohjelma%20KV16032020%20§%2020.pdf>>

Naantalin kaupungin verkkosivut. Tilastot.<<https://www.naantali.fi/fi/naantali-tieto/tilastot>>

Paimionjoki-yhdistys. <<https://www.paimionjoki.fi/paimionjoki>>.

Paimion kaupungin verkkosivut. Paimion kaupungin ympäristöohjelma 2019–2022. <<https://kestavakehitys.paimio.fi/ymparistoohjelma/>>

Puhelinkeskustelut Naantalin Saaristolautakunnan puheenjohtaja Lasse Valtosen kanssa.

Puhelinkeskustelut Green Industry Parkin liiketoiminnan kehityspäällikkö Timo Suutarlan kanssa.

Puhelin- ja sähköpostikeskustelut Kaarinan kaupungin harjoittelija Pia Aarnion ja hallintojohtaja Päivi Antolan kanssa.

Raision kaupungin verkkosivut. Raision kaupunkistrategia 2035: Kaupunginvaltuuston pöytäkirja (strategialuonnos). <<http://julkaisut.raisio.fi/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021324072-4>>

Raision kaupungin verkkosivut. Raisionjoen ennallistamishanke.

<<https://www.raisio.fi/fi/uutiset/raisionjoen-ennallistamishanke-yksi-suomen-suurimmista>>

Salmi, Pasi. Askaistenlahden tila ja kuormitus 1991–2020. Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys r.y. 2020. <<https://www.masku.fi/wp-content/uploads/Askaistenlahden-tila-ja-kuormitus-2020-PDF.pdf>>

Sauvon kaupungin verkkosivut. Vapaa-ajan asukkaat. vierailtu 25.5.2022.

<<https://www.sauvo.fi/matkailu-ja-vapaa-aika/vapaa-ajan-asukkaat/>>

Sauvon kaupungin verkkosivut. Sauvon uusi kuntastrategia tiivistelmä. <<https://www.sauvo.fi/wp-content/uploads/2022/03/Sauvon-uusi-kuntastrategia-tiivistelma-1.4.2022.pdf>>.

Sähköpostikeskustelut Liedon toimialajohtaja Rauno Peltolan, ympäristötoimen sihteerin Mairit Ahtin ja kunnanjohtaja Mika Ingin kanssa.

Sähköpostikeskustelut Paimion ympäristönsuojelusihteerin Sinikka Koponen-Laihon kanssa.

Sähköpostikeskustelut Raision kaupunginjohtaja Eero Vainion ja ympäristöpäällikkö Kirsi Anttilan kanssa.

Sähköpostikeskustelut Sauvon ympäristösihteerin Marika Karulinnan kanssa.

Tilastokeskus. Kuntien avainluvut 2021.

<<https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=680>>

Turku Business Region -verkkosivut. Nesteen jalostamoalueen kehittämissyhtiö Green Industry Park on perustettu. 14.6.2021 <<https://turkubusinessregion.com/nesteen-jalostamoalueen-kehittamisyhtio-green-industry-park-on-perustettu/>>

Varsinais-Suomen maakunnan verkkosivut. Varsinais-Suomen maakuntastrategia. <https://varsinais-suomi.fi/wp-content/uploads/2021/10/maakuntastrategia_netti.pdf>

Ympäristöministeriön verkkosivut. Natura 2000 -verkosto turvaa monimuotoisuutta.

<<https://ym.fi/natura-2000-verkosto>>

4 Mynälähdän valuma-alueen kunnat

4.1 Masku

Maskun kunta sijaitsee suoraan Saaristomeren rannalla, ja sillä on meripinta-alaa yli 28 km².³⁴ Erityisesti Askaistenlahti on Maskun kannalta merkittävä. Askaistenlahti sijaitsee Turunmaan saariston pohjoisosassa Naantalin kaupungin ja Maskun alueilla. Se on suhteellisen matala merialue, vesisyvyyden ollessa pääosin alle kuusi metriä.³⁵ Maskun kunta on tunnistanut Askaistenlahden merkityksen ja tilannut Naantalin kaupungin kanssa yhteistyössä Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistykseltä Askaistenlahden tilaa käsittelevän raportin vuosilta 1991–2020. Raportin tarkoituksena on ollut saada tietoa, jonka avulla Askaistenlahden tilaa voitaisiin kohentaa.³⁶

Raportissa todetaan, että Askaistenlahden ekologinen tila on ollut koko seuranta-ajanjakson ajan ravinteikasta. Askaistenlahden ekologinen tila on kuitenkin pysynyt tyydyttävänä vuodesta 2010 eteenpäin. Hyvän ekologisen tilan Askaistenlahden tulisi saavuttaa suunnitelmien mukaan vuoden 2027 jälkeen.³⁷ Askaistenlahden fosforikuorimitus on vuodessa 18,5 tonnia ja typpikuorimitus 265,6 tonnia. Selkeästi suurin osa kuormituksesta syntyy peltoviljelystä, toiseksi suurin kuormituksen lähde on asutus.³⁸

Maskun kunnan halki kulkee myös Hirvijoki. Joki alkaa Mynämäeltä, kulkee Nousiaisten läpi ja laskee lopulta Maskussa Saaristomereen. Ekologiselta tilaltaan Hirvijoki on tyydyttävä. Suurin osa joen valuma-alueen kuormituksesta on peräisin maataloudesta. Hirvijoen kuljettamat ravinteet ovat yksi suurimmista Askaistenlahden rehevöitymistekijöistä.³⁹ Hirvijoen suurin sivuhaara on Maskunjoki, joka sijaitsee kokonaisuudessaan Maskussa.

Maskun kunnan kuntastrategia on hyväksytty vuosille 2018–2028. Strategiaa kuitenkin tarkistetaan valtuustokausittain.⁴⁰ Maskun kunnanhallitus päätti kesäkuisessa kokouksessa palauttaa strategian uuteen valmisteluun, joten lopullista strategiaa ei Maskussa vielä ole hyväksytty.⁴¹ Strategialuonnoksessa

³⁴ Maanmittauslaitos.

³⁵ Salmi 2020.

³⁶ Ahtiainen 2020.

³⁷ Salmi 2020.

³⁸ Ahtiainen 2020.

³⁹ Varsinais-Suomen ELY-keskus 2013

⁴⁰ Maskun kunnan verkkosivut.

⁴¹ Maskun kunnanhallitus 2022.

mainitaan kuitenkin, että Masku kantaa vastuunsa Saaristomeren tilasta. Lisäksi Masku toteaa huolehtivansa luonnosta kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti.⁴²

Masku onkin jo aikaisempina vuosina tehnyt useita toimia Saaristomeren tilan parantamiseksi, kuten osallistunut Saaristomeren kalataloustoimintaryhmän rahoitukseen ohjelmakaudelle 2014–2020.⁴³ Lisäksi vuonna 2020 Masku päätti sitoutua kalatalousohjelman rahoitukseen ohjelmakaudelle 2021–2027.⁴⁴

Vuonna 2015 Masku sitoutui Varsinais-Suomen ELY-keskuksen Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaan vuosiksi 2016–2021. Vesienhoitosuunnitelma velvoitti tiettyihin toimenpiteisiin, jotka parantaisivat Saaristomeren tilaa. Tällaisia toimenpiteitä olivat viemäreiden vuotovesien vähentäminen, sekaviemäröinnistä luopuminen, haja-asutusalueiden kiinteistökohtaisten jäteveden käsittelyjärjestelmän käyttäminen sekä ylläpitäminen sekä metsätaloudessa ojitettujen soiden ennallistamaan jättäminen. Lisäksi maataloudessa sitouduttiin viherryttämiseen ja kasvinsuojeluaineiden käytön vähentämiseen, joita pyritään edistämään vapaaehtoisella maatalouden ympäristötukijärjestelmällä. Rakennus- ja ympäristölautakunnalla eikä kunnanhallituksella ollut huomautettavaa vesienhoitosuunnitelmasta, mutta ne korostivat kuitenkin, että ympäristöhallinnolle varataan tarpeelliset määrärahat ja resurssit vesienhoitoon.⁴⁵ Samankaltaiseen työohjelmaan Masku sitoutui myös vuonna 2018. Tämä vesienhoitosuunnitelma on voimassa 2022–2027.⁴⁶

4.2 Nousiainen

Nousiaisten kunnalla ei ole varsinaista merirajaa Saaristomereen, mutta kunnan viljelymaiden läpi virtaa Hirvijoki, joka laskee lopulta Saaristomereen. Hirvijoen valuma-alueen pinta-ala on 283 km², josta kolmasosa on peltoa. Suurin osa Hirvijoen valuma-alueen kuormituksesta syntyy maataloudesta. Nousiaisissa on runsaasti alkutuotantoa, ja vuonna 2019 alkutuotannon osuus työpaikoista oli jopa 10,6 prosenttia.

Nousiaisten uusi kuntastrategia vuosille 2022–2025 on hyväksytty valtuuston kokouksessa marraskuussa 2021. Kunta linjaa strategiassaan visiokseen olevansa vahva, vireä ja vehreä. Kuntastrategiassa se mainitsee vaalivansa turvallisuutta, luonnon puhtautta ja viihtyisää asumista. Muuta mainintaa luonnosta tai sen suojelusta kuntastrategiassa ei ole. Saaristomerta kuntastrategiassa ei mainita mitenkään.⁴⁷

Siitä huolimatta, ettei strategiassa mainita Saaristomerta, kunta on tehnyt toimia Saaristomeren tilan parantamiseksi. Vesienhoitosuunnitelmassa erityistä huomiota kiinnitetään Takkulan pohjavesialueen

⁴² Maskun strategia 2022-2028

⁴³ Maskun haja-asutuslautakunta 2014.

⁴⁴ Maskun kunnanhallitus 2020.

⁴⁵ Maskun kunnanhallitus 2015.

⁴⁶ Maskun kunnanhallitus 2018.

⁴⁷ Nousiaisten kunta 2021.

vedenottamoiden suoja-aluepäätökseen. Takkula on merkitty riskipohjavesialueeksi torjunta-ainejäämien osalta ja 2013 jouduttu sulkemaan hetkellisesti pohjaveden laadun heikkenemisen vuoksi. Vesienhoitosuunnitelmassa määritellään tavoite parantaa Takkulan pohjavesialueen tilaa.⁴⁸ Vuonna 2018 Nousiaisten kunta on uudelleen sitoutunut Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesinhoitoalueen työohjelmaan. Kunta on korostanut lausunnossaan erityisesti ennaltaehkäisevän suojelun merkitystä. Kunta toteaaakin tämän vaativan riskienhallintaa maankäytön suunnittelussa, suojelusuunnitelmien laatimista ja pohjavedenlaadun seuranta.⁴⁹

4.3 Mynämäki

Mynämäki sijaitsee suoraan Saaristomeren rannalla, ja sen meripinta-ala on hieman alle 14 km².⁵⁰ Mynämäki rajautuu Mynälahteen, joka on yksi Saaristomeren merkittävimmistä lahdistä. Yhteistä rajaa Mynälahden kanssa on myös Naantalilla, Maskulla, Vehmaalla ja Taivassalolla. Mynälahti on laaja, matala ja sulkeutunut lahti, joka johtaa Saaristomereen.⁵¹ Vuonna 2014 Mynälahden ekologinen tila oli määritelty välttäväksi.⁵²

Mynälahteen laskevat Mynä-, Laa- ja Puttaanjoki. Näistä Mynä- ja Laajoki kulkevat Mynämäen kunnan alueella. Joet ovat ekologiselta tilaltaan tyydyttäviä. Mynäjokea kuormittaa erityisesti maatalous, aiheuttaen 70 % fosforipäästöistä ja 60 % typpipäästöistä. Erityisesti joen alajuoksulla on runsaasti peltoviljelyä. Laajoen valuma-alueella peltojen osuus on merkittävästi pienempi, mutta sitä kuormittavat haja-asutuksen jätevedet, joen yläosassa harjoitettu turvetuotanto sekä metsätalous.⁵³ Mynämäellä on runsaasti alkutuotantoa, sillä vuonna 2019 alkutuotannon osuus työpaikoista oli jopa 15 prosenttia. Samaan aikaan koko maassa alkutuotannon työpaikkojen osuus oli vain 2,7 prosenttia.⁵⁴

Mynämäen kuntastrategia on voimassa vuoteen 2025 saakka. Mynämäen kunnanjohtaja Seija Österbergin mukaan Mynämäen kuntastrategian päivitystyö on tällä hetkellä käynnissä ja strategian käsittelyä jatketaan kesän jälkeen. Kuntastrategiassa on listattu erilaisia tavoitteita, joista yksi on hyödyntää Mynämäen monipuolista luontoa. Tavoitteen saavuttamiseksi Mynämäki aikoo kehittää virkistysalueita ja reitistöjä, jotka houkuttelevat luonnossa liikkumiseen, sekä selvittää luonto- ja elämysmatkailun mahdollisuuksia. Mynämäen kuntastrategiasta ei kuitenkaan löydy mitään mainintaa Saaristomerestä, eikä muustakaan luonnonsuojelusta.⁵⁵ Mynämäki ei ole myöskään tehnyt päätöksiä, jotka olisivat liittyneet Saaristomereen. Asian varmisti ympäristösihteeri Katja Holttinen.

⁴⁸ Nousiaisten kunnanhallitus 2014.

⁴⁹ Nousiaisten kunnanhallitus 2018.

⁵⁰ Maanmittauslaitos.

⁵¹ Mynälahti-yhdistys.

⁵² Blom 2015.

⁵³ Varsinais-Suomen ELY-keskus 2013.

⁵⁴ Tilastokeskus.

⁵⁵ Mynämäen kunnan verkkosivut.

4.4 Rusko

Ruskolla ei ole varsinaista merirajaa Saaristomereen, mutta Raisionjoki-Ruskonjoki saa alkunsa Ruskolta, josta se kulkee Raision kautta Turkuun laskien lopulta Saaristomereen. Ruskon kunnan alueella sijaitsee myös joen suurin sivu-uoma Vähäjoki. Eniten Raisionjoki-Ruskonjokea rasittaa jokivarsien peltojen viljely sekä virtaamavaihteluiden aiheuttama eroosio. Ekologiselta tilaltaan Raisionjoki-Ruskonjoki on välttävä, ja sinileväkukinnat ovat yleisiä.⁵⁶

Ruskon kuntastrategia on hyväksytty vuonna 2018, eikä sille ole määritelty varsinaista voimassaoloaikaa. Ruskon kunnanjohtaja Kari Lehtinen kuitenkin vahvistaa, että kuntastrategiaa ei olla uudistamassa tänä vuonna. Rusko tunnistaa kuntastrategiassaan luonnon, ympäristön ja ilmastonmuutoksen mietityttävän. Lisäksi Ruskon kunta toteaa luonnon tuottavan mielihyvää ja lisäävän hyvinvointia, korostaen luonnon tarjoamia retkeily- ja harrastusmahdollisuuksia. Varsinaista mainintaa Saaristomerestä tai luonnonsuojelusta ei ole, ⁵⁷ ja asianhallinta- ja arkistos sihteeri Jari Liukkonen varmisti, ettei kunnassa ole käsitelty Saaristomereen liittyviä asioita.

Lähteet

Ahtiainen, Laura. *Askaistenlahden tilan raportti kertoo rehevöitymisestä – yhteistyötä tarvitaan vesistön tilan parantamiseksi*. Maskun kunta. <<https://www.masku.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-2/ympariston-suojelu/askaistenlahden-tilan-raportti-kertoo-rehevoitymisesta-yhteistyota-tarvitaan-vesiston-tilan-parantamiseksi/>>

Blom, Anders. *Mynälahti Kosteikkotalouden pilotoinnin ydinalueeksi*, 12.1.2015. <<https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B4A1EFF5B-6B40-4181-A492-4A01B9DD6D19%7D/109986>>

Keskustelut Mynämäen kunnanjohtaja Seija Österbergin ja ympäristösihteeri Katja Holttisen kanssa.

Keskustelut Mynälahti-yhdistyksen projektipäällikkö Pekka Alhon kanssa.

Keskustelut Ruskon kunnanjohtaja Kari Lehtisen ja asianhallinta- ja arkistos sihteeri Jari Liukkonen kanssa.

Maanmittauslaitos. *Tilastot*. <<https://www.maanmittauslaitos.fi/tietoa-maanmittauslaitoksesta/organisaatio/tilastot>>

⁵⁶ Varsinais-Suomen ELY-keskus.

⁵⁷ Ruskon kunta 2022.

Maskun kunnanhallituksen pöytäkirjanote: 115 § Maskun kunnan strategia 2022-2025, (6.6.2022).
<<https://masku.tweb.fi/ktwebscr/fileshow?doctype=3&docid=11038>>

Maskun kunnan haja-asutuslautakunta pöytäkirjanote: 26 § Osallistuminen Saaristomeren kalataloustoimintaryhmän rahoitukseen ohjelmakaudella 2014–2020, (19.11.2014).

Maskun kunnan kunnanhallituksen pöytäkirjanote: 127 § Saaristomeren ohjelmakausi 2021–2027; sitoutuminen rahoitukseen, (15.6.2020).

Maskun kunnan kunnanhallituksen pöytäkirjanote: 65 § Ehdotus Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi; lausuntopyyntö, (9.3.2015).

Maskun kunnan kunnanhallituksen pöytäkirjanote: 107 § Vesienhoidon keskeiset kysymykset ja työohjelma Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueella; lausunto (EPOELY/3347/2017), (7.5.2018).

Maskun kunnan strategia 2022–2028, (14.6.2022), luovuttanut Maskun kunnan toimistos sihteeri Mervi Leino.

Maskun kunta. *Talous ja strategia*. <<https://www.masku.fi/kunta-ja-hallinto/tietoa-maskusta/talous-ja-strategia/>>

Mynälahti-yhdistys. *Toiminta-ajatus*. <<http://www.mynalahti.fi/toiminta-ajatus.html>>

Mynämäen kunnan verkkosivut. *Kuntastrategia 2025*. <<https://www.mynamaki.fi/kunta-ja-hallinto/strategia/>>

Mynämäen kunnan verkkosivut. *Esityslistat ja pöytäkirjat*. <<https://www.mynamaki.fi/kunta-ja-hallinto/paatoksenteke/esityslistat-ja-poytakirjat/>>

Nousiaisten kunnan kunnanhallituksen pöytäkirjanote: 270 § Lausuntopyyntö ehdotuksesta vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosille 2016–2021, (20.10.2014).

Nousiaisten kunnan kunnanhallituksen pöytäkirjanote: 18 § Lausunto vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä ja työohjelmasta Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoito-alueella 2022-2027, (15.1.2018).

Nousiaisten kunnan verkkosivut. *Kuntastrategia & tietoa Nousiaisista*. <<https://nousiainen.fi/paatokset-ja-hallinto/tietoa-nousiaisista-2/>>

Ruskon kunnan verkkosivut. *Ruskon kuntastrategia*. <<https://rusko.fi/kunta-ja-paatoksenteke/ruskon-kuntastrategia/>>

Salmi, Pasi. *Askaistenlahden tila ja kuormitus 1991–2020*. Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys r.y. 2020. <<https://www.masku.fi/wp-content/uploads/Askaistenlahden-tila-ja-kuormitus-2020-PDF.pdf>>

Tilastokeskus. *Kuntien avainluvut*.

<https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kuntien_avainluvut/Kuntien_avainluvut_2021/kuntien_avainluvut_2021_aikasarja.px/table/tableViewLayout1/>

Varsinais-Suomen ELY-keskus. *Varsinais-Suomen vesistöt tutuksi*, 2013.

<<https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7BFCD65EDC-5266-46A8-86EB-58B5B21DF61D%7D/93145>>

5 Loimaan seutukunta

Loimaan seutukunnan kaikki kuusi kuntaa, Loimaa, Oripää, Koski Tl, Aura, Pöytyä ja Marttila, ovat jokainen jättäneet Saaristomeren suojelun pois nykyisistä kuntastrategioistaan. Seutukunta sijaitsee kokonaisuudessaan sisämaassa, mikä voi olla syynä sille, ettei Saaristomeren tilaa ole käsitelty yhdenkään kunnan strategiassa. Loimaan seutukunnan läpi virtaa kuitenkin Saaristomereen laskevia jokia, joista suurin on Paimionjoki. Se virtaa Loimaan kunnista Kosken Tl ja Marttilan läpi, ja lopulta Paimionlahden kautta Saaristomereen. Vesistöalueeseen kuuluu myös Tarvasjoen osavaluma-alue Pöytyällä. Koko Paimionjoen vesistöalueella asuu vakituisesti noin 25 000 asukasta,⁵⁸ ja Paimionjoen vesistö on valuma-alueeltaan ja virtaamaltaan suurin Saaristomereen laskeva joki sekä Saaristomeren suurin ravinnekuormittaja.⁵⁹ Koski Tl, Marttila ja Pöytyä kuuluvatkin Paimionjoki-yhdistykseen, jonka tavoitteena on parantaa vesistön tilaa. Lisäksi Marttilan, Kosken Tl, Pöytyän ja Auran kunnat laativat vuonna 2020 yhteisprojektina suojelusuunnitelman kuntien pohjavesialueille.⁶⁰

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton johdon erityisavustaja Tiina Perhon mukaan keskeinen syy sille, etteivät kunnat huomioi Saaristomerta strategioissaan johtuu juuri kuntien sijainnista sisämaassa. Etäisyyden vuoksi Saaristomeren tilasta ei koeta samanlaista huolta kuin esimerkiksi paikallisista vesistöistä, joiden suojeluun osa kunnista osallistuu. Silti näiden paikallisten vesistöjenkään tilaa ei ole otettu huomioon niiden kuntien strategioissa, joiden läpi vesistöt virtaavat. Perho vakuutti maataloustuottajien huomioivan maatalouden aiheuttamien päästöjen vaikutuksen ja pyrkivän minimoimaan käyttämänsä lannoitteet sekä ympäristö- että kustannussyistä. Hän myös uskoi yksittäisten kuntalaisten olevan ympäristötietoisempia kuin kuntien päättäjät.

5.1 Loimaa

Loimaan kaupungin asukasluku on reilu 16 000 ja mökkejä alueella on yli 500. Loimaan merkittävimpiä toimialoja ovat koneteknologia ja metalliala sekä kauppa ja palvelut. Kaupungin pinta-alasta noin puolet on peltoa, ja maatalous on merkittävässä roolissa. Se on myös suurin päästöjä aiheuttava sektori kunnassa, aiheuttaen noin 40 % sen päästöistä.⁶¹ Merkittävimmät päästöt maataloudesta aiheutuvat maaperään

⁵⁸ Paimionjokiyhdistys.

⁵⁹ Varsinais-Suomen ELY-keskus 2013; Paimionjokiyhdistys.

⁶⁰ Pöytyä, Aura, Marttila ja Koski Tl 2020.

⁶¹ Loimaan kunnan verkkosivut.

lannoitteena lisätystä typestä sekä tuotantoeläinten ruuansulatuksesta. Kaikissa Varsinais-Suomen kunnissa maatalous aiheutti keskimäärin 24 % päästöistä. Maatalous aiheuttaa myös Saaristomeren suurimman ravinnekuorman. Nykyisellä tasolla maatalouden päästöt ovat pysyneet jo yli kymmenen vuoden ajan.

Loimaa kuuluu Hinku-verkostoon, joka on sitoutunut kunnianhimoisiin päästövähennyksiin. Päästöraportin mukaan Loimaan päästöt asukasta kohti olivat 63 prosenttia suuremmat kuin saman maakunnan kunnissa keskimäärin.⁶²

Loimaan edellinen strategia on tehty vuosille 2019–2021, eikä siinä ollut suoraa mainintaa Saaristomerestä tai vesistön suojelusta. Kaupungin uutta strategiaa tehdään vuoden 2022 aikana. Loimaan kaupunginjohtaja Jari Rantala kommentoi uutta strategiaa seuraavasti: ”Ilmasto- ja ympäristöasiat ovat varmasti yhtenä teemana, jonka osana voimme tarkastella välillisesti myös Saaristomerta”. Tavoitteena on, että uusi strategia saadaan hyväksyttyä kaupunginvaltuustossa alkusyksystä 2022.

5.2 Oripää

Oripäässä vakituksia asukkaita on hieman alle 1 500, jonka lisäksi kunnassa on pari sataa mökkiä. Oripäälle merkittävä elinkeino on yrittäjäyys, etenkin maatalous ja kasvihuoneviljely.⁶³

Oripään kuntastrategia on tehty vuosille 2016–2025. Strategiassa ei ole mainintaa Saaristomerestä tai vesistöjen suojelusta, eikä muutakaan mainintaa ympäristöön liittyen. Strategiassa aiotaan päivittää vuoden 2022 aikana, ja päivityksen yhteydessä on kunnanjohtaja Timo Tolppasen mukaan aikomus käsitellä ympäristöasioita ainakin yleisesti.

Oripäässä on kuitenkin aikeissa ottaa huomioon lähialueiden vesistöt parantamalla Aurajoen yläjuoksun tilaa. Saaristomereen laskeva Aurajoki saa alkunsa Oripään harjuilta, ja kunta on tehnyt hakemuksen Aurajoen yläjuoksun parantamiseksi ja kehittämiseksi. Tämän hankkeen tavoitteena olisi muun muassa ylläpitää pohjavesien puhtautta.⁶⁴

5.3 Pöytyä

Pöytyän väkiluku on noin 8 200, ja mökkejä alueella on vajaa 800. Kunnan yksi merkittävä elinkeino koostuu maataloudesta, mutta myös metalliteollisuus on keskeisessä roolissa.

Pöytyän kuntastrategia on vuosille 2019–2025. Kunnanjohtaja Mika Joen mukaan Pöytyän uusi valtuusto päivittää strategian sisältöä vuoden 2022 aikana, ja strategian on tarkoitus valmistua ennen

⁶² CO2-raportti 2020.

⁶³ Oripään kunnan verkkosivut.

⁶⁴ Aurajoen yläjuoksun parannus ja kehittäminen -rahoitushakemus.

vuoden loppua. Nykyisessä strategiassa ei ole mainintaa Saaristomerestä tai vesistöjen suojelusta, eikä muutakaan mainintaa ympäristön suojeluun liittyen. Pöytyä on kuitenkin Paimionjoki-yhdistyksen jäsen.

5.4 Aura

Auran asukasluku on hieman alle 4 000, ja mökkejä on pari sataa. Pääelinkeinoja alueella ovat maatalous ja teollisuus.

Auran kuntastrategia on tehty vuosille 2019-2030. Nykyisessä strategiassa ei mainita Saaristomeren tai ympäristön suojelusta. Auran kunnan toimistosihteeri Kirsi Kulmalan mukaan kunnan strategiaa tullaan todennäköisesti päivittämään ennen vuotta 2030, ja päivityksessä tullaan ottamaan huomioon ympäristöasioita. Näin ollen Auran panos Saaristomeren suojeluun rajoittuu sen osallisuuteen aiemmin mainittuun pohjavesialueiden suojelusuunnitelmaan.

5.5 Marttila

Marttilassa on noin 2 000 vakituista asukasta. Mökkejä alueella on muutama sata. Merkittäviä elinkeinoja ovat maatalous ja jalostus, sekä palvelut.

Marttilan kuntastrategia on tehty vuosille 2019-2025. Nykyisessä strategiassa ei suoraa mainintaa Saaristomerestä tai vesistön suojelusta, mutta yleisesti tavoitteiksi on merkitty ekologisuus sekä ympäristönsuojelun edelläkävijyys. Marttila aikoo päivittää strategiaansa vuoden 2022 aikana, ja kunnanjohtaja Carita Maisilan mukaan Saaristomeren tila tulee olemaan keskusteluissa mukana.

Marttilan kunta on osa Paimionjoki-yhdistystä, jonka tavoitteena on parantaa kunnan läpi kulkevan, Saaristomereen laskevan Paimionjoen tilaa. Kunta osallistuu aktiivisesti Paimionjoen vesistön tilan parantamiseen yhdistyksen jäsenenä, jonka vuoksi kunnanjohtaja Maisila epäili, että Saaristomeren jään kultastrategiasta jälleen pois.

5.6 Koski TI

Kosken TI asukasluku on hieman alle 2 500. Mökkejä alueella on yli 500. Kosken TI tärkeitä elinkeinoja ovat palvelut sekä jalostus.

Kosken TI strategia on vuosille 2020–2026, eikä siinä ole mainintaa Saaristomerestä tai vesistöjen suojelusta. Yksi strategian painopisteistä liittyy ympäristön suojeluun yleisesti, ja se on kunnan pyrkimys hiilineutraalisuuteen. Kunnan strategian päivitys käynnistyi syksyllä 2021 ja luonnos päivitetystä strategiasta on ollut kunnanhallituksen käsittelyssä huhtikuussa 2022.⁶⁵ Kunnanjohtaja Henri Partasen

⁶⁵ Kosken kunnan verkkosivut.

mukaan strategiassa itsessään ei tulla näillä näkymin ottamaan kantaa Saaristomeren hyvinvointiin, sillä strategian sisältö pyritään keskittämään enintään viiteen päähuomioon. Luonnosta kyseisestä strategiasta ei ole lukuisista pyynnöistä huolimatta saatu näytille.

Kunnanjohtaja Partasen mukaan strategiaa toimeenpanevien toimialojen toimenpideohjelmissa otetaan todennäköisesti kantaa Paimionjoen tilanteeseen, esimerkiksi uuden puhdistamon rakentamisen osalta. Paimionjoen tila vaikuttaa Saaristomeren hyvinvointiin välillisesti, sillä se on valuma-alueeltaan ja virtaamaltaan suurin Saaristomereen laskeva joki.⁶⁶ Myös Koski Tl on Paimionjoki-yhdistyksen jäsen.

Lähteet

CO2-raportti. *Loimaan kasvihuonekaasupäästöt 2014–2018*, 2020. <https://www.loimaa.fi/wp-content/uploads/2020/03/CO2-raportti_Loimaa_04032020.pdf>

Kosken kunnan verkkosivut. *Yearly Archives: 2022*. <<https://koski.fi/2022/>>

Loimaan kunnan verkkosivut. *Kestävä kehitys*. <<https://www.loimaa.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparistonsuojelu/kestava-kehitys/>>

Oripään kunnan verkkosivut. *Aurajoen yläjuoksun parannus ja kehittäminen -rahoitushakemus*. <<https://julkaisu.oripaa.fi/ktwebscr/files/show?doctype=3&docid=11897>>

Oripään kunnan verkkosivut. *Yrittäjälle*. <<https://oripaa.fi/yrittajalle/>>

Paimionjoki-yhdistys. Paimionjoen valuma-alue.

<<https://www.paimionjoki.fi/paimionjoki/valuma-alue>>

<<https://www.paimionjoki.fi/paimionjoki>>

Puhelinkeskustelu MTK:n Tiina Perhon kanssa.

Pöytyä, Aura, Marttila ja Koski Tl. *Pohjavesialueiden suojelusuunnitelma*, 2020.

<<https://www.poytya.fi/client/poytya/userfiles/poytyan-auran-marttilan-ja-kosken-tl-pohjavesialueiden-suojelusuunnitelma-2.pdf>>

Sähköpostikeskustelu Loimaan kaupunginjohtaja Jari Rantalan kanssa.

Sähköpostikeskustelu Oripään kunnanjohtaja Timo Tolppasen kanssa.

Sähköpostikeskustelu Pöytyän kunnanjohtaja Mika Joen kanssa.

Sähköpostikeskustelu Auran kunnan toimistosihteeri Kirsi Kulmalan kanssa.

⁶⁶ Paimionjoki-yhdistys.

Sähköpostikeskustelu Marttilan kunnanjohtaja Carita Maisilan kanssa.

Sähköpostikeskustelu Kosken Tl kunnanjohtaja Henri Partasen kanssa.

Tilastokeskus. Kesäasukkaiden määrä kunnittain, 2018.

Tilastokeskus. *Kuntien avainluvut*, 2021.

<<https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=SSS>>

Varsinais-Suomen ELY-keskus. *Paimionjoki*, 2013.

<<https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7BE8F9ADC5-281B-4A9E-A88E-2E54FEA3A09F%7D/93141>>

6 Vakka-Suomen alueen kunnat ja Lokalahden valuma-alue

Vakka-Suomen seutukuntaan kuuluu kaksi kaupunkia, Laitila ja Uusikaupunki sekä neljä kuntaa, Kustavi, Pyhäranta, Taivassalo ja Vehmaa. Alueella on yhteensä 30 750 asukasta, sekä 12 460 kesämökkiä.⁶⁷ Alueen suurin elinkeino on palvelut, jonka lisäksi alkutuotanto sekä jalostus muodostavat yhteensä noin puolet alueen elinkeinoista. Eniten alkutuotantoa on Kustavissa sekä Vehmaalla, joista ensimmäisessä on paljon kalataloutta, ja toisessa maataloutta.

Uudellakaupungilla on alueen ympäristön- sekä vesistönsuojelussa keskeinen rooli, sillä sen ympäristö- ja lupalautakunta toimii myös Taivassalon, Kustavin ja Vehmaan kuntien ympäristönsuojeluviranomaisena. Uudenkaupungin ympäristönsuojelupäällikkö Susanna Pouttulan mukaan se, että Uudenkaupungin ympäristö- ja lupalautakunta toimii myös Taivassalon, Kustavin ja Vehmaan kuntien ympäristönsuojeluviranomaisena tarkoittaa, että jokaisella kunnalla on edustaja ympäristö- ja lupalautakunnassa ja lain edellyttämät ympäristönsuojeluviranomaisen päätökset tehdään yhteisessä lautakunnan kokouksessa. Kunnat ostavat palvelun Uudenkaupungin kaupungilta ja ympäristönsuojelupäällikkö ja ympäristösihteeri työskentelevät alueen viranhaltijoina.

Uudenkaupungin makeavesiallas toimii raakavesilähteenä noin 25 000 ihmiselle Uudessakaupungissa, Kustavissa, Taivassalossa ja Vehmaalla. Myös Laitilan kaupunki osti vettä Uudestakaupungista vuoteen 2018 saakka, kunnes se alkoi ostamaan talousvettä Eurasta.⁶⁸ Uudessakaupungissa toimii Hápönniemen jätevedenpuhdistamo, jonne johdetaan niin asutuksen kuin yritystenkin jätevesiä Uudestakaupungista, Laitilasta, Kustavista sekä Pyhärannasta. Puhdistamolla käsitellään noin 2,5–3 milj. kuutiota jätevettä vuosittain.⁶⁹

6.1 Kustavi

Kustavilla on erityinen asema suhteessa Saaristomereen sen merellisen sijainnin vuoksi. Kustavin kunnan kokonaispinta-ala on 770 km², josta maapinta-alan osuus on 166 km². Kunnan vesipinta-alan osuus on siis merkittävä ja rantaviivaa on 908 km. Koska vesipinta-alaa on huomattavasti, myös vesiliikenteen päästöt

⁶⁷ Tilastokeskus 2022

⁶⁸ Laitilan kaupungin verkkosivut, vesihuoltolaitos.

⁶⁹ Uudenkaupungin verkkosivut.

aiheuttavat huomattavan osan kunnan päästöistä (30,6 %).⁷⁰ Kustavissa on mökkejä kuusi kertaa enemmän kuin vakituisesti asuttuja asuntoja, mikä tekee siitä Suomen mökkivaltaisimman kunnan.⁷¹ Moni mökki ei ole yhdistettynä viemäriverkoston, jonka takia jäteveden puhdistus on puutteellista ja rasittaa Saaristomerta.

Kustavin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena toimii Uudenkaupungin ympäristö- ja lupalautakunta. Ympäristönsuojelun tehtävänä on ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä poistaa ja vähentää pilaantumista aiheuttavia haittoja.⁷²

Kustavin kunnan uuden strategian valmistelu oli määrä alkaa alkuvuodesta 2022 silloisen kunnanjohtaja Veijo Kataran mukaan. Kesäkuussa Kataran seuraaja, kunnanjohtaja Rauno Peltola ilmoitti, että Kustavin ensimmäinen suunnittelukokous koskien uutta kuntastrategiaa pidettiin kesäkuussa 2022, ja alustavan suunnitelman mukaan strategiasta päätetään syyskuussa 2022.

6.2 Laitila

Laitila on Vakka-Suomen kunnista ainoa, joka ei rajaudu mereen. Vuonna 2020 Laitilassa oli käytössä olevaa maatalousmaata yhteensä 12 432 hehtaaria, mikä on huomattavasti enemmän kuin muissa Vakka-Suomen kunnissa.⁷³ Tämän vuoksi myös suuri osa (31,5 %) kunnan aiheuttamista päästöistä aiheutuu maataloudesta.⁷⁴ Laitilasta lähtee Sirppujoki, joka virtaa Laitilan ja Kalannin läpi ja laskee lopulta Uudenkaupungin makeavesialtaaseen. Suurin osa joen fosfori- ja typpikuormituksesta aiheutuu maataloudesta.⁷⁵ Joen tuomat ravinteet ja päästöt vaikuttavat makeavesialtaan pitoisuuksiin.

Laitilan kaupunginjohtaja Lauri Katteluksen mukaan strategian päivitystyö aloitettiin loppuvuonna 2021, kun kuntalaisilta, henkilöstöltä, sidosryhmiltä ja luottamushenkilöiltä oli kerätty ajatuksia kyselyllä. Strategian päivitystä oli pohdittu kaikilla toimialoilla, valiokunnissa, nuorisovaltuustossa sekä kaupunginvaltuuston työpajassa. Joulukuussa 2021 kaupunginhallitus hyväksyi päivitetyt Mainiampi Laitila -strategian kaupungin strategiaksi vuosille 2022–2025. Uudessa kuntastrategiassa on listattu kaupungin viisi strategista päämäärää, joista yksi on ”vastuu ympäristöstä”. Strategia ei sisällä mainintaa Saaristomerestä, mutta siinä on oma kohta ympäristönsuojelulle, jossa mainitaan, että ”Laitilan kaupungin päätöksiä ja valintoja ohjaavat kestävät toimintaperiaatteet ja ratkaisut. Kaupunki sitoutuu energiansäästön ja kasvihuonepäästöjen vähentämiseen”. Käytännön toimia ympäristön suojelulle ei strategiassa avata.⁷⁶ Saaristomeren maininnan puuttuminen voi johtua siitä, että Laitila ei itsessään rajaudu mereen, eikä se näin ollen ole kenties motivoitunut nostamaan teemaa näkyville kunnallispolitiikassaan.

⁷⁰ SYKE 2019.

⁷¹ Kustavin kunnan verkkosivut.

⁷² Kustavin kunnan verkkosivut.

⁷³ Tilastokeskus 2020.

⁷⁴ SYKE 2019.

⁷⁵ Varsinais-Suomen ELY-keskus 2013.

⁷⁶ Laitilan kaupungin verkkosivut, Mainiampi Laitila -strategia 2022-2025.

6.3 Pyhäranta

Pyhäranta on Uudenkaupungin ja Laitilan välissä sijaitseva vajaan 2 000 asukkaan kunta. Sen pinta-ala on 291,74 km², josta 143,36 km² on merialueita ja 4,87 km² sisävesiä. Kunnassa on lähes yhtä paljon mökkejä kuin asuinrakennuksia. Suurimpana elinkeinona kunnassa on jalostus (51 %), jonka lisäksi kunnan alkutuotannon osuus kaikista työpaikoista on noin 7 %.⁷⁷ Maatalouden päästöjen osuus kunnan kokonaispäästöistä on 13,3 %.⁷⁸ Muista Vakka-Suomen pienistä kunnista poiketen Pyhäranta huolehtii itse ympäristönsuojelustaan.

Entisen kunnanjohtaja Harri Hiittön mukaan kunnan uuden strategian valmistelu aloitettiin syksyllä 2021. Kunnanjohtajan viransijaisena toiminut Uudenkaupungin kunnanhallituksen jäsen Merja Koski lähetti kesäkuussa otteen uudesta strategiasta, joka oli menossa kunnanhallituksen käsittelyyn. Otteesta ilmeni, että Pyhärannan uusi strategia nostaa esille neljä kunnan pääarvoa, jotka ovat vastuullisuus, uudistuminen, avoimuus sekä rohkeus. Läpileikkaavana teemana strategiassa toimii ”ilmastotekojen lisääminen”, jonka sisältöä on strategialuonnoksessa avattu vain käsitteellisesti, esimerkiksi ”kehitämme kestävästi”, ”kannamme vastuumme päätöksenteossa”, ”hankimme ympäristöystävällisesti” sekä ”kierrätämme ja uusiokäytämme”. Saaristomerta ei siis mainita erikseen strategiassa, vaikka noin puolet kunnan pinta-alasta onkin merialuetta.

6.4 Taivassalo

Taivassalo on pieni, vain noin 1700 asukkaan saaristokunta, jonka 217 km²:n pinta-alasta 80km² on vettä. Kunnassa on vakituisten asukkaiden lisäksi paljon kesämökkejä. Alkutuotannon osuus kunnan elinkeinoista on jopa 15,4 %, johon sisältyy eritoten maanviljelyä sekä kalastusta. Tästä johtuen kunnan suurimmat päästöt aiheutuvat maataloudesta (31,6 %), sekä vesiliikenteestä 17,2 %.⁷⁹

Kuten jo aiemmin mainittu, myös Taivassalo on ulkoistanut ympäristönsuojeluviranomaistoimintansa Uuteenkaupunkiin. Taivassalo on 2010-luvulla kiristänyt alueensa talousjätevesien käsittelyn toimintakriteerejä, minkä tarkoituksena on ollut vähentää haja-asutuksen talousjätevesien päästöjä ja ympäristön pilaantumista. Kunta oli mukana Mynälahti-yhdistyksessä, mutta yhdistys ei ole ollut toiminnassa vuoden 2016 jälkeen.

Kunnanjohtaja Vesa Rantalan mukaan uuden strategian päivistyö on edelleen kesken, ja tavoitteena on hyväksyä uusi strategia marraskuussa. Ei ole tiedossa, ottaako uusi strategia kantaa Saaristomeren suojeluun.

⁷⁷ Tilastokeskus 2022.

⁷⁸ SYKE 2019.

⁷⁹ SYKE 2019.

6.5 Uusikaupunki

Uusikaupunki on Vakka-Suomen kunnista suurin sen noin 15 500 asukkaalla sekä vajaan 2000 km² pinta-alallaan. Uudessakaupungissa alkutuotannon osuus kaikista työpaikoista on vain 2,1 %, kun suurina työllistäjinä on isoja tehtaista kuten autotehdas Valmet Automotive, lannoitteita valmistava Yara sekä levylämmönsiirtimiä valmistava Vahterus.

Uudenkaupungin omistama Vakka-Suomen Vesi operoi Hápönniemen jätevedenpuhdistamoa ja onkin alueensa merkittävin ympäristötoimija. Jätevedenpuhdistamolle johdetaan Uudenkaupungin taajama-alueiden asutuksen ja yritysten jätevesiä. Lisäksi puhdistamolle johdetaan haja-asutusalueilla toimivien jätevesi- ja viemäriolosuuskuntien jätevesiä. Vakka-Suomen alueen asutuksen ja yritysten jätevesiä Hápönniemeen johdetaan Laitilasta, Kustavista sekä Pyhärannasta. Eniten puhdistusprosessia rasittavat teollisuuden jätevedet. Elokuussa 2019 valmistui viimeisin saneeraus, jolloin puhdistamoa sekä laajennettiin että puhdistusprosessia tehostettiin. Jätevesien puhdistaminen tapahtuu biologiskemiallisessa prosessissa. Tehdyt toimenpiteet ovat parantaneet Uudenkaupungin edustan merialueen tilaa.⁸⁰

Uudenkaupungin veden raakavesilähteenä toimii makean veden allas. Allas on muodostettu niin, että Velhovesi ja Ruotsinvesi nimiset lahdet erotettiin merestä patoamalla. Uudenkaupungin makean veden altaasta saa 25 000 vakkasuomalaista juomavetensä. Altaan käytön turvaamiseksi tehtiin käyttö- ja hoitosuunnitelma vuonna 2018. Uudenkaupungin merialueella (ml. Pyhämaan merialue) toimi vuonna 2020 kymmenen kalankasvattamoa, joista kaksi toimi talvivarastona. Laitoksia ja niiden ravinnekuormitusta tarkkaillaan erillisellä tarkkailuohjelmalla.⁸¹

Uudenkaupungin nykyinen kuntastrategia on voimassa vuoteen 2030 saakka. Uudenkaupungin hallintoasiantuntija Jenni Teuri kertoi keväällä, että työ strategian mahdolliseksi päivittämiseksi on aloitettu. Kesäkuussa 2022 Uudenkaupungin kaupunginvaltuusto päätti kuitenkin yksimielisesti hyväksyä vuonna 2018 päivitetyn kaupungin strategian sellaisenaan. Strategian yksi kolmesta päämäärästä on ”vastuullinen kasvu” ja sen alla edelleen alatavoitteena ”vetovoimainen ja ympäristötietoinen kaupunki”. Saaristomerta tai muitakaan vesistöjä ei konkreettisesti mainita, vaan luonnonsuojelu on niputettu lauseeseen tavoitteeksi seuraavasti: ekologisen kestävyuden varmistava toiminta ja vihreän siirtymän edistäminen. Kaupungin strategiaan on asetettu tavoite, että vuoteen 2035 mennessä kaupunkilaisten kasvihuonekaasupäästöt laskisivat vuoden 2021 tasosta 5,95 CO₂ e/asukas, nollaan.

Kaupungin ympäristönsuojelupäällikkö Susanna Puottulan mukaan kaupunki osallistuu tällä hetkellä konkreettisesti vesiensuojeluun esimerkiksi hankkeiden kautta. Uusikaupunki osallistuu Valonian toimintaan, mitä kautta edistetään myös vesiensuojelua. Lisäksi käynnissä on Kirkkailla vesillä -hanke, jossa on toteutettu konkreettisia toimia Kasarminlahden ja Matalanpuhdin merialueiden veden laadun parantamiseksi. Puottula mainitsi myös, että kaupungin ympäristönsuojelussa hoidetaan virkatehtävien

⁸⁰ Uudenkaupungin verkkosivut.

⁸¹ Lounais-Suomen ympäristötutkimus Oy 2020.

kautta mm. ympäristönsuojelulain, vesilain ja jätelain valvontaa, joka omalta osaltaan edistää myös vesiensuojelua.

6.6 Vehmaa

Vehmaa on noin 2 300 asukkaan kunta, kooltaan 188 km². Alueella on runsaasti vesistöjä, kuten Vehmassalmi, Mynälahteen laskeva Puttaajoki, sekä parikymmentä järveä.

Vehmaalla alkutuotannon osuus elinkeinorakenteesta on Vakka-Suomen kunnista suurin, ollessa vuonna 2018 noin 18 %. Kunnassa on käytössä olevaa maatalousmaata 6161 hehtaaria, mikä on lähes kolmannes koko kunnan pinta-alasta. Kunnan päästöistä jopa puolet (50,9 %) aiheutuu maataloudesta.⁸² Vehmaalla on lisäksi isoja sikaloita: vuonna 2019 sikoja oli kunnassa yli 45 000 kappaletta enemmän kuin asukkaita. Vehmaalla toimii Suomen vanhin teollisen mittakaavan biokaasulaitos Gasum, jossa käsitellään mm. sikalietteitä. Laitoksen biokaasusta tehdään sähköä ja lämpöä.⁸³ Kunnan maataloudesta aiheutuvat päästöt kuormittavat rehevöitynyttä Mynälahtea huomattavasti.

Vuonna 2013 kunnassa perustettiin Vehmaan vesistöjen hoito- ja suojeluyhdistys (VeVe), joka toimii kaikkien Vehmaan vesistöjen valuma-alueella. Yhdistys perustettiin reaktiona huoleen vesistöjen rehevöitymisen, heikentyneen vedenlaadun ja levän määrän runsaan kasvun takia. Yhdistys tekee töitä talkootoimin, ja rahoitus kertyy yhdistyksen jäsenmaksuista sekä taloudellisista avustuksista. Mukana on monia paikallisia yrityksiä, ja myös kunta on osallistunut ostamalla yhdistyksen palveluita alueilleen.⁸⁴

Vehmaan kunnan uusi strategia hyväksyttiin joulukuussa 2021. Uudessa kuntastrategiassa ei ollut mainintaa Saaristomerestä, ja ympäristönsuojelustakin mainittiin vain se, että ympäristönsuojelupalvelut hankitaan Uudestakaupungista. Vehmaan kunnalla on iso merkitys valumien kautta Saaristomeren ravinnekuormitukseen.

⁸² SYKE 2019.

⁸³ Gasum 2022.

⁸⁴ Vilen 2022.

Lähteet

Gasum. *Vehmaan biokaasulaitos*.

<<https://www.gasum.com/kaasusta/biokaasu/biokaasulaitokset/vehmaan-biokaasulaitos/>>

Kustavin kunnan verkkosivut. *Tietoa kustavista*. <<https://kustavi.fi/kunta-ja-hallinto/kuntainfo/tietoa-kustavista/>>

Laitilan kaupungin verkkosivut. *Mainiimpi Laitila -strategia 2022–2025*.

<<https://www.laitila.fi/hallinto-ja-paatöksenteko/saantokokoelma/>>

Laitilan kaupungin verkkosivut. *Vesihuoltolaitos*. <<https://www.laitila.fi/palvelut/vesihuoltolaitos/>>

Lounais-Suomen ympäristötutkimus Oy. *Uudenkaupungin merialueen kuormitus ja tila. Vuosiraportti 2020*.

<https://d52ern8bcjglp.cloudfront.net/sites/default/files/asuminen_ja_ymparisto/uudenkaupungin_vesi/uudenkaupungin_merialueen_tarkkailun_vuosiyhteenveto_2020.pdf>

Suomen ympäristökeskus (SYKE). *Kuntien ja alueiden khk-päästöt*.

<<https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi>>

Sähköpostikeskustelut Kustavin entisen kunnanjohtaja Veijo Kataran ja nykyisen kunnanjohtaja Rauno Peltolan kanssa.

Sähköpostikeskustelut Laitilan kaupunginjohtaja Lauri Katteluksen kanssa.

Sähköpostikeskustelut Pyhärannan entisen kunnanjohtaja Harri Hiittiön ja kunnanjohtajan viransijaisena toimineen Uudenkaupungin kunnanhallituksen jäsen Merja Kosken kanssa.

Sähköpostikeskustelut Taivassalon kunnanjohtaja Vesa Rantalan kanssa.

Sähköpostikeskustelut Uudenkaupungin hallintoasiantuntija Jenni Teurin ja kaupungin ympäristönsuojelupäällikkö Susanna Puottulan kanssa.

Tilastokeskus. *Kuntien avainluvut*. 2022. <<https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html>>

Tilastokeskus. *Käytössä oleva maatalousmaa*. 2020. <<https://www.stat.fi/tilasto/kaoma>>

Uudenkaupungin verkkosivut. *Häpönniemen jätevedenpuhdistamo*. <<https://uusikaupunki.fi/asuminen-ja-ymparisto/vakka-suomen-vesi/haponniemen-jatevedenpuhdistamo>>

Varsinais-Suomen ELY-keskus. *Sirppujoki, Velluanjoki ja Ihodenjoki. Varsinais-Suomen vesistöt tutuiksi*. 2013. <<https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B36E27F1D-0F46-475F-B767-C4E5F6F4A929%7D/93146>>

Vilen Janica. *Vehmaalaiset ottavat vesistöjen suojelun tosissaan! Kesän aikana poistettiin talkoilla 60 tonnia ruovikkoa.* Haloo maaseutu, 27.10.2020. <<https://www.haloomaaseutu.fi/vehmaalaiset-ottavat-vesistöjen-suojelun-tosissaan-kesan-aikana-poistettiin-talkoilla-60-tonnia-ruovikkoa/>>

7 Salon seutu – Halikon lahden valuma-alue

7.1 Salo

Salo on Saaristomeren suojelun kannalta geopoliittisesti tärkeässä asemassa, sillä Salo sijaitsee meren rannalla, kapean Halikonlahden pohjukassa. Salon pinta-ala on yhteensä 2 168 km², josta vesipinta-alaa on yli 181 km² ja rantaviivaa yli 360 kilometriä. Yli 51 000 asukkaan lisäksi kaupungissa on yli 7 200 kesämökkiä.⁸⁵ Salossa suurimmat työllistäjät ovat palvelut ja teollisuus.

Salon tavoitteena on vähentää roskaamista yhteistyössä Pidä saaristo siistinä ry:n kanssa. Yhteistyöllä on vähennetty (mikro)muovin kulkua vesistöihin ja lisätty asukkaiden tietoisuutta aiheesta. Salo pyrkii päivittämään Itämerihaastesitoumuksen ja toteuttamaan laadittuja toimenpiteitä. Lähivesien ja Itämeren tilan parantumista on edistetty ja asukkaiden tietoisuutta aiheesta on lisätty toteuttamalla Itämerihaasteen toimenpiteitä.⁸⁶

Salossa on kiinnitetty huomiota myös pohjavesien suojeluun: pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat on laadittu ja niissä asetettuja toimenpiteitä seurattu. Pohjavesien suojelukeinoja ovat muun muassa vesikasvillisuuden poistaminen ja lannoitteiden maaduttaminen. Maalämpöjärjestelmiä ja lumenkaatoa koitetaan ylläpitää mahdollisimman tiiviisti.⁸⁷

Pintavesiä varten Salo on aloittanut Valonian kanssa yhteishankkeen, jossa pyritään kokoamaan yhteen asiantuntijatietoa Varsinais-Suomen vesistökuunnostusverkostoa varten. Hankkeessa luodaan aktiivinen verkosto, jonka kautta vapaaehtoistoimijat ja yhdistykset löytävät toisensa ja voivat jakaa kokemuksiaan sekä tietoa vesiensuojeluun liittyen.⁸⁸

Salon kaupungin strategia on tehty vuoteen 2026 saakka. Strategiassa ei ole mainintoja ympäristön tai Saaristomeren suojelun suhteen, mikä johtuu erikseen tehdystä ilmastostrategiasta. Salon kaupungin nykyisessä ilmastostrategiassa mainitaan toimenpiteistä Saaristomeren suhteen.⁸⁹

Salon ympäristöpäällikkö Heidi Veck vahvisti huhtikuussa 2022, että Salon kaupungilla ei ole mitään hankkeita, jotka liittyisivät Saaristomereen. Vuonna 2021 valmistuneeseen ilmasto- ja ympäristöohjelmaan tuli kirjaus, että kaupungin sitoutuminen Itämerihaasteeseen on uudistettava. Veck perusteli asian

⁸⁵ Salon kaupungin verkkosivut, tietoa Salosta.

⁸⁶ Salon kaupungin verkkosivut, tietoa Salosta.

⁸⁷ Salon kaupungin verkkosivut, tietoa Salosta.

⁸⁸ Salon kaupungin verkkosivut, Salon ilmastostrategia 2021-2025.

⁸⁹ Salon kaupungin verkkosivut, Salon ilmastostrategia 2021-2025.

puuttellisuutta resurssipulana. Salo on sen sijaan ollut mukana sisävesiä parantavissa hankkeissa. Tulevaisuudessa on Veckin mukaan tarkoitus panostaa myös meriasioihin.

7.2 Somero

Someron väkiluku on vajaa 9 000 henkilöä. Kaupunki on vahvasti maatalouspainotteinen. Alkutuotanto työllistää Somerolla 14 %, palvelut 59 % ja jalostus 24 % työllisistä.⁹⁰ Someron pinta-ala on 697,68 km² joista vesialueita noin 4 %. Someron lähimaastossa on yhteensä 22 metsäjärveä, joille on luotu hoitosuunnitelmat vuonna 2016. Kaupungin poikki kulkee kahdeksan järven muodostama järviketju, joka on osa Paimionjoen vesistöä. Järviketju saa alkunsa kunnan itäosassa sijaitsevasta Painiojärvestä, jonka alapuolella on Hirsjärvi. Keskustan jälkeen seuraavat Kirkkojärvi, Saarentanjärvi, Rautelanjärvi ja Pusulanjärvi. Pusulanjärven jälkeen järviketju muuttuu hetkeksi Paimionjoeksi, joka Pitkäjärven kylällä laajenee Pitkäjärveksi.⁹¹

Paimionjoki-yhdistyksellä on merkittävä rooli Someron ympäristötyössä. Yhdistys on tehnyt töitä Someron Pitkäjärjen uimarannan säilyttämiseksi ja kunnostamiseksi. Paimionjoen yläosan järviketjulle sijoittuvan Leader -kehittämishankkeen tavoitteena oli löytää ja tunnistaa alueellisia erityispiirteitä järviketjun luonnonympäristössä ja kulttuuriympäristössä. Tavoitteena oli yhdessä paikallisten kanssa kehittää olemassa olevista ja uusista poluista ja teistä reittejä, jotka ovat kaikkien saavutettavissa. Näiden toimien perusteella Someron kaupunki pyrkii ainakin paikalliseen ympäristönsuojeluun.⁹²

Paimionjoki-yhdistyksen Marjukka Kulmala kommentoi yhdistyksen toimintaa ja yhteistyötä Someron kunnan kanssa. Paimionjoki-yhdistys on kaikkien joen valuma-alueen kuntien yhteinen projekti vesienhoidon puolesta, ja yhdistys perustettiin Someron aloitteesta vuonna 2010. Kokonsa ja asukaslukunsa puolesta Somero on yhdistyksen tärkein rahoittaja. Kulmalan mukaan perustamiseen ajoi huoli paikallisvesistöistä Saaristomeren sijaan: esimerkiksi veden takaisinvirtaus Paimiojärveen on heikentänyt veden laatua. Yhdistys käynnistää ja toteuttaa hankkeita, joiden tavoitteena on myös Saaristomereen päätyvän kuormituksen vähentäminen. Yhdistyksen toiminta on vakaalla pohjalla kuntien maksamien jäsenmaksujen ansiosta. Somero sekä muut yhdistyksen kunnat ovat näin voineet ulkoistaa osan tekemästään vesiensuojelutyöstä yhdistykselle. Somero on ulkoistanut yleisesti vedensuojelun Paimiolle, sillä Someron Pusulanjärvi laskee Paimionjokeen. Paimionjokilaakson yhteistyöstä vastaa kunnan ympäristönsuojelupäällikkö, mutta virkaan ei vielä huhtikuussa 2022 ollut valittu pysyvää henkilöä.

⁹⁰ Tilastokeskus 2022.

⁹¹ Someron kaupungin verkkosivut.

⁹² Paimionjoki-yhdistys; Klemelä & Hurra 2017.

Someron kaupungin strategia on tehty vuoteen 2025 saakka. Siinä mainitaan Paimionjoen vesistön vetovoima- ja virkistysarvo ”kriittisenä kehityskohteena” vuosille 2018–22, mutta muuten vesistön- tai ympäristöhoidolliset teemat eivät strategiassa näy.⁹³ Somero on laatinut myös ilmasto-ohjelman, mutta siinä mainitaan lähinnä arjen päästöt ja hulevedet.⁹⁴

Lähteet

- Klemelä Timo, Hurra Anna. *Someron järviketjun polut ja reitit / 8787*. Paimionjoki-yhdistys ry. 2017. <https://www.paimionjoki.fi/sites/default/files/pdf/Someron%20j%C3%A4rviketjun%20polut%20ja%20reitit_loppuraportti.pdf>
- Paimionjoki-yhdistys. *Hankkeet*. <<https://www.paimionjoki.fi/toiminta/hankkeet>>
- Salon kaupungin verkkosivut. <<https://salo.fi/>>
- Salon kaupungin verkkosivut. *Salon ilmastostrategia 2021-2025*. <<https://salo.fi/wp-content/uploads/2021/07/Salon-ilmasto-ja-ymparistoohjelma-2021-2025-kv-24052021.pdf>>
- Salon kaupungin verkkosivut. *Salon kaupungin strategia 2026*. <https://salo.fi/wp-content/uploads/2020/09/strategia_2026.pdf>
- Salon kaupungin verkkosivut. *Tietoa Salosta*. <<https://salo.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/organisaatio/tietoa-salosta/>>
- Someron kaupungin verkkosivut. <<https://www.somero.fi/>>
- Someron kaupungin verkkosivut. *Someron kaupungin strategia 2025*. <<https://www.somero.fi/client/somero/userfiles/someron-kaupunkistrategia-16420182018.pdf>>
- Someron kaupungin verkkosivut. *Someron ilmasto-ohjelma*. <<https://www.somero.fi/client/somero/userfiles/someron-ilmasto-ohjelma20151667910239.pdf>>
- Sähköpostikeskustelu Paimionjoki-yhdistyksen Marjukka Kulmalan kanssa.
- Sähköpostikeskustelu Salon ympäristöpäällikkö Heidi Veckin kanssa.
- Tilastokeskus. *Kuntien avainluvut*. 2022. <<https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html>>

⁹³ Someron kaupungin verkkosivut, Someron kaupunkistrategia 2025.

⁹⁴ Someron kaupungin verkkosivut, Someron ilmasto-ohjelma.

8 Turunmaan saaristo

8.1 Parainen

Paraisten kaupunki on kokonaan veden ympäröimä saaristokunta, jota kutsutaan usein saariston pääkaupungiksi. Kaupungissa asuu noin 15 000 asukasta.⁹⁵ Pinta-alasta maa-alueita on 893,90 km², mutta merialueet mukaan lukien sen kokonaispinta-ala on 5 547,79 km². Paraisten kaupunki käsittää suuren osan Saaristomeren alueesta ja sen tuhansista saarista ja luodoista. Paraisilla on myös eniten saaristossa asuvia asukkaita.⁹⁶ Saaristokunta-asetella on vaikutusta muun muassa kuntien valtionosuuksiin, yritystukiin, tukialue- ja EU:n tavoitealueasemaan sekä liikenneyhteyksien kehittämiseen. Lisäksi Paraisille maksetaan saaristolisää.⁹⁷

Paraisten suurin työnantaja on kaupunki. Kalkinkäsittely on ollut tärkeä elinkeino Paraisilla 1300-luvulta lähtien, ja Paraisten kalkkilouhoksella (Nordkalk Oyj) on edelleen merkittävä asema suurena työllistäjänä. Parainen on tilastokeskuksen mukaan Suomen suurimpia mökkikuntia vajaalla 9 000 vapaa-ajanasunnolla.

Paraisilla on pinta-alaltaan Suomen laajimmat ruovikkoalueet, ja kaupunki on aloittanut yhteistyön Turun ammattikorkeakoulun kanssa ruovikoiden poistamiseksi. Ruovikoiden poistotyötä tehdään ammattikorkeakoulun koordinoiman Järviruo'on poisto Saaristomereltä -hankkeen turvin. Tavoitteena on madaltaa kynnystä hyötykäyttää vuosittain uusiutuvaa biomassaa, joka muutoin jää rannoille pilaamaan vesistöjen laatua. Vesistöjen tilaa voidaan pysyvästi parantaa ruovikoiden säännöllisillä ja kustannustehokkailta korjuuleikkauksilla, jotka poistavat ravinteita vesistöistä. Paraisten kaupunki tekee yhteistyössä Turun ammattikorkeakoulun kanssa valituille pilottialueille suunnitelmat ruovikoiden poistosta ja hyödyntämisestä. Samalla selvitetään rantojen käyttötapoja ja käyttöoikeuksia. Pilottialueita on myös Kustavissa. Selvittämällä maa- ja vesialueiden omistusoikeudet ja laatimalla sopimusmallin ruovikoiden hyötykäytöstä rannikkoseutujen maaseutuyrittäjillä on paremmat mahdollisuudet käynnistää ruovikoiden kaupallinen hyödyntäminen. Malli on suoraan sovellettavissa myös muille alueille. Käytännön korjuutyöt oli tarkoitus aloittaa vuonna 2021.⁹⁸

⁹⁵ Tilastokeskus 2022.

⁹⁶ Paraisten kaupungin verkkosivut.

⁹⁷ Maa- ja metsätalousministeriö 2016.

⁹⁸ Kiertotalouden Varsinais-Suomi 2020.

Paraisten nykyisessä toimintasuunnitelmassa, joka on tehty vuosille 2018–2021, kestävän mainitaan kehityksen osiossa Saaristomeren biosfäärialue, mutta siinä lähinnä mainitaan Saaristomeren biosfäärialueen olemassaolo, ja että Unesco on nimittänyt sen kestävän kehityksen mallialueeksi.

Paraisten nykyinen strategia on voimassa vielä vuoden 2022. Nykyisessä strategiassa ei oteta kantaa Saaristomeren suojeluun, vaan siinä todetaan ainoastaan, että “kohotamme profiilia ympäristökysymyksissä ja meillä on selvä kytkös Itämereen”. Uusi strategia valmistuu keväällä ja sitä työstää hyvin laaja ryhmä. Kaupungin asukkaat ovat olleet myös mukana strategiatyössä haastatteluiden ja työpajojen kautta. Kaavoituspäällikkö Heidi Saaristo-Levin kertoi, että uudessa strategiassa tullaan puhumaan Saaristomerestä, sekä välttämättömyydestä parantaa sen tilaa, jotta se jatkossakin tarjoaa ainutlaatuisia luontoelämyksiä ja mahdollistaa merestä riippuvaiset elinkeinot.

Paraisten uusi strategia korostaa vastuuta luonnosta ja ympäristöstä sekä kestävää kehitystä. Strategia korostaa saaristoa erityisenä ympäristönä ja tavoitteena on mm. kehittää kestävämpiä saaristomatka- ja muotoja. Strategiassa mainitaan lyhyesti myös suoraan Saaristomeren suojelusta: “Otamme aktiivisen roolin Saaristomeren suojelussa”. Saaristomeren suojelua tavoitteena pyritään mittaamaan siihen liittyvien hankkeiden ja toimien määrällä. Uusi strategia on voimassa vuodesta 2023 eteenpäin.

8.2 Kemiönsaari

Kemiönsaari on Salon eteläpuolella sijaitseva 3 000 saaresta koostuva saaristokunta. Kuten Parainen, myös Kemiönsaari saa muiden etuuksien lisäksi saaristolisää saaristokunnan asemansa vuoksi. Kemiönsaarella asuu reilut 6 500 ihmistä. Sen kokonaispinta-ala on 2 801 km², joista meripinta-alaa jopa 2 114 km². Kemiönsaaren kunnassa mökkitiheys on Suomen suurimpia.⁹⁹ Kunnan suurin elinkeino on palvelut.¹⁰⁰

Kemiönsaaren edellinen kuntastrategia oli voimassa vuoden 2021 loppuun, ja uusi kuntastrategia vuosille 2022–2025 julkaistiin alkuvuodesta 2022. Strategiassa ei kuitenkaan oteta kantaa Saaristomeren suojeluun. Kemiönsaarella toimii myös saaristolautakunta, joka on tehnyt erillisen saaristo-ohjelman (2019–2021). Saaristo-ohjelmassa ei huomioida erikseen Saaristomerta tai sen suojelua, mutta siinä puhutaan saariston kehittämisen puolesta.¹⁰¹

Kunta työstää myös uutta ympäristöohjelmaa, jossa Saaristomeren on tärkeänä elementtinä. Ympäristöohjelma tuntuu keskittyvän selvästi kuntastrategiaa enemmän yleisesti saaristoon ja merialueisiin sekä pureutuu niiden konkreettiseen kehitykseen. Ympäristöohjelmassa on kartoitettu kyselyiden avulla kuntalaisten näkemyksiä teemaan liittyvistä kehityskohteista sekä nykytilasta. Vastauksia annettiin reilu 400, ja suurin osa vastaajista ei ollut kovin huolissaan Kemiönsaaren ympäristön

⁹⁹ Kemiönsaaren kunnan verkkosivut, perustietoa paikkakunnasta.

¹⁰⁰ Tilastokeskus 2022.

¹⁰¹ Kemiönsaaren kunnan verkkosivut, ympäristöohjelma.

tilasta ja tulevaisuudesta. Kuitenkin enemmistö (53 %) vastasi, että kunnan tulisi ottaa Saaristomeri ja vesialueiden tila huomioon tehdessään maankäytöllisiä ratkaisuja tai muita päätöksiä.¹⁰²

Lähteet

Kemiönsaaren kunnan verkkosivut. *Perustietoa paikkakunnasta.*

<https://www.kemionsaari.fi/fi/kunta_paatoksenteko/perustietoa_paikkakunnasta>

Kemiönsaaren kunnan verkkosivut. *Ympäristöohjelma.*

<https://www.kemionsaari.fi/fi/asuminen_ymparisto/kunnan_ymparistooohjelma>

Kiertotalouden Varsinais-Suomi. *Saaristomerien ravinnekuormaa vähennetään Paraisilla ja Kustavissa ruovikoita poistamalla.* 12.8.2020. <<https://kiertotaloudenvarsinaissuomi.fi/2020/08/12/saaristomerien-ravinnekuormaa-vahennetaan-paraisilla-ja-kustavissa-ruovikoita-poistamalla/>>

Maa- ja metsätalousministeriön verkkosivut. *Saaristokunnat ja saaristo-osakunnat nimettiin kolmeksi vuodeksi.* 9.12.2016. <<https://mmm.fi/-/saaristokunnat-ja-saaristo-osakunnat-nimettiin-kolmeksi-vuodeksi>>

Paraisten kaupungin verkkosivut. <https://www.pargas.fi/fi/etusivu/>

Sähköpostikeskustelut Kemiönsaaren elinkeinojohtaja Erik Lundin kanssa.

Sähköpostikeskustelu Paraisten kaavoituspäällikkö Heidi Saaristo-Levinin kanssa.

Tilastokeskus. *Kuntien avainluvut.* 2022. <<https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html>>

¹⁰² Kemiönsaaren kunnan verkkosivut, ympäristöohjelma.

9 Yhteenveto

Varsinais-Suomen kuntien laatimat kuntastrategiat eroavat toisistaan varsin laajasti niin sisällössä, laajuudessa kuin yksityiskohtaisuudessaakin. Luonnosta, ympäristöstä ja suojelutyöstä linjataan useissa strategioissa. Kuitenkin vain neljässä kuntastrategiassa Saaristomeri nousee strategiseksi teemaksi.

Saaristomeren huomioiminen kuntien muussa päätöksenteossa on laajasti vaihtelevaa. Osa kunnista on tehnyt varsin monipuolisesti erilaisia päätöksiä sekä toteuttanut erilaisia hankkeita Saaristomeren suojelemisen edistämiseksi. Osalla kunnilla onkin ollut suhteellisen aktiivinen ote Saaristomeren suhteen. Nämä päätökset eivät kuitenkaan aina näy kuntien strategiatasolla.

Aktiivisimman roolin Saaristomeren suojelun edistämiseksi ovat ottaneet suuret kaupungit Turku, Naantali ja Paimio. Turulla ja Naantalilla on runsaasti hankkeita Saaristomeren tilan parantamiseksi, minkä lisäksi Saaristomeri on molemmissa kunnissa nousemassa strategia- ja ohjelmatasolle. Turussa Saaristomeri on nostettu pormestariohjelmaan, jossa Saaristomeren tilan parantaminen on nostettu kolmen tärkeimmän hankkeen joukkoon. Naantalissa Saaristomeri on mainittu kaupunkistrategiassa, ja sen lisäksi otettu huomioon kaupungin ympäristöohjelmassa. Paimio on linjannut päivitetyssä kuntastrategiassaan huolehtivansa Saaristomeren laadun kehittämistä ja pyrkii ehkäisemään valumia yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa.

Useat kunnat ovat pyrkineet toimimaan Saaristomeren tilan kohentamiseksi yhdistysyhteistyön kautta. Tärkeitä yhdistyksiä ovat olleet Mynälahti- ja Paimionjoki-yhdistys. Näistä jälkimmäinen toimii edelleen aktiivisesti. Sen yhteistyökumppaneita ovat Somero, Koski Tl, Lieto, Marttila, Pöytyä, Paimio ja Sauvo. Näiden kuntien toiminta Saaristomeren suhteen onkin pitkälti pohjautunut yhteistyöhön Paimionjoki-yhdistyksen kanssa. Lisäksi kunnat ovat erilaisilla kokoonpanoilla tehneet yhteisiä ympäristönsuojelusuunnitelmia, tai kuuluvat osaksi maanlaajuisia projekteja (esim. Hinku-verkosto).

Selkeä ero linjauksissa suhteessa Saaristomereen on havaittavissa sisämaassa ja saaristossa sijaitsevien kuntien välillä. Esimerkiksi Naantali, Sauvo, Kaarina, Parainen ja Kemiönsaari näkevät selvästi Saaristomeren vetovoimatekijänä ja osana kuntien brändiä. Linjaukset Saaristomeren suojelun suhteen kuitenkin vaihtelevat. Sisämaassa sijaitsevat kunnat sen sijaan nostivat Saaristomerta kuntapäätöksenteossa vain harvoin esille.

Erityisesti pienillä kunnilla Saaristomeren suojeleminen ei näytä nousevan kuntapäätöksentekoon. Syynä voi olla, ettei näillä kunnilla ole käytössään yhtä paljon resursseja, sillä kuntien lakisäätäisten tehtävien järjestäminen vie niistä jo valtaosan. Samalla yksittäisen pienen kunnan voi olla vaikeaa tehdä linjauksia suhteessa Saaristomereen, sillä vaikuttavuus Saaristomeren tilaan tunnustetaan heikosti. Myös moni

sisämaassa sijaitseva kunta on jättänyt Saaristomeren vähemmälle huomiolle. Tätä taas selittänee etäisyys Saaristomereen, ja huolen keskittyminen lähivesistöihin.

Saaristomeren valuma-alueen maatalousyrittäjät ovat tärkeässä asemassa Saaristomeren ravinnekuorman vähentämisessä, mutta samalla myös kotimaisen ruoantuotannon ja huoltovarmuuden tuottamisessa. Suomalaiset maanviljelijät ovat tunnustaneet kestäväen maankäytön tärkeyden ja sitoutuneet vahvasti vesiensuojeluun. MTK:n Ympäristöluotain-kyselyssä yli 90 prosenttia viljelijöistä ja metsänomistajista oli nimennyt vesiensuojelun tärkeäksi osaksi toimintaansa.¹⁰³ Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että lähes 90 prosenttia suomalaisista viljelijöistä on sitoutunut osin Euroopan unionin rahoittamaan ympäristötukijärjestelmään. Siten peltojen ravinnetaseet ovatkin parantuneet, sillä lannoitus on onnistuttu kohdistamaan yhä paremmin kasvien tarpeen mukaan. Lisäksi esimerkiksi fosforilannoitteiden käyttö on vähentynyt kymmenen vuoden aikana yli 50 prosenttia ja fosforitase 80 prosenttia.¹⁰⁴

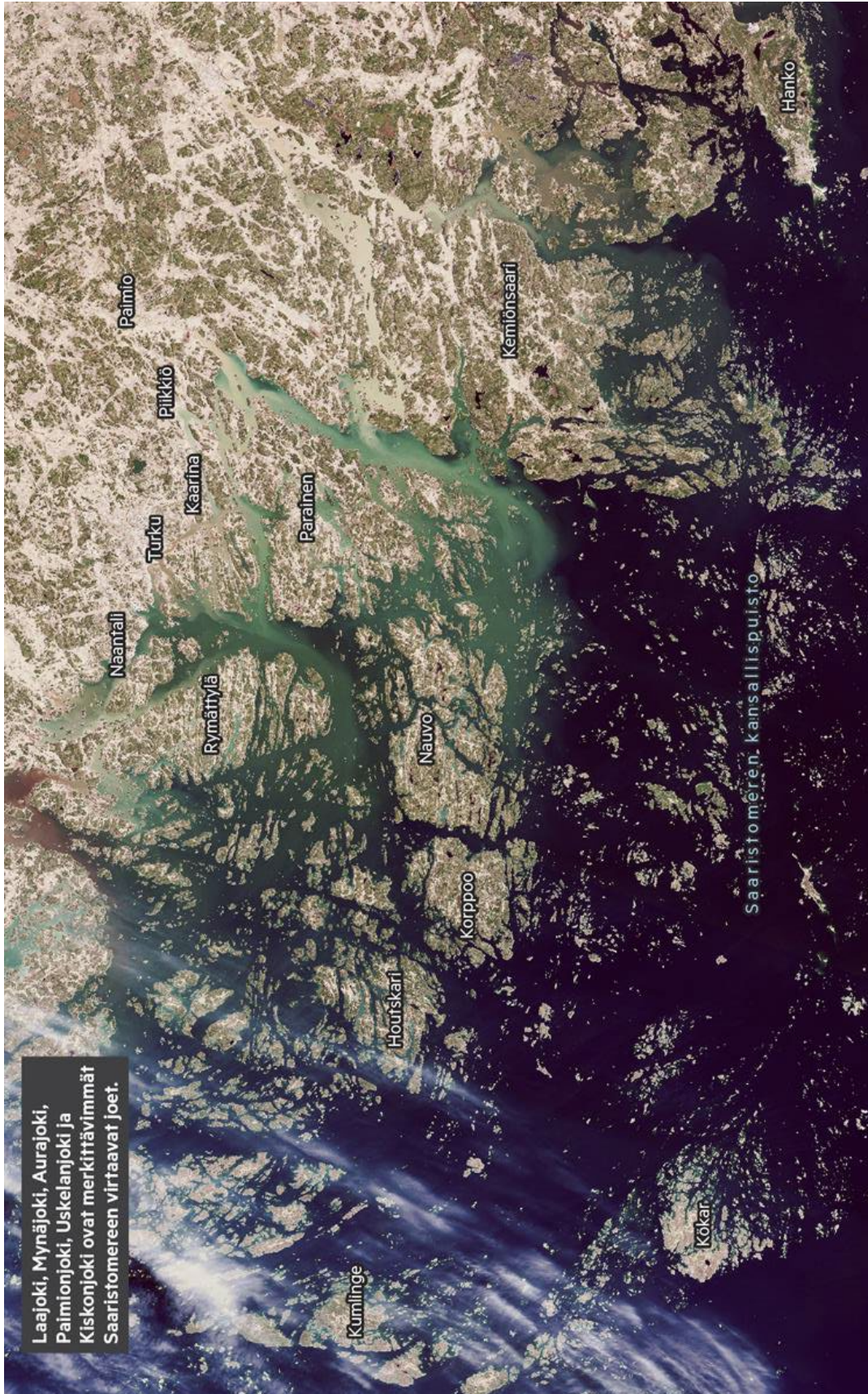
Huomionarvoista on, että Varsinais-Suomen 27 kunnasta 14:ssä on strategian päivitystyö kesken. Moni kunnan edustaja osasi kuitenkin jo tässä vaiheessa kertoa, ettei Saaristomeren suojele tule olemaan teemana heidän kuntansa päivitettävään strategiaan. Nykyisestä tilanteesta voidaan arvioida, ettei kunnissa vielä tunneta Saaristomeren suojeleohjelmaa tai sitä ei pidetä tärkeänä asiana kunnan kannalta. Mikäli asiaa tarkastellaan vain kuntien tietoisuuden ja tahtotilojen varassa, tämän selvityksen valossa ei ole liioittelua todeta, että tavoite Saaristomeren poistamisesta HELCOMin Hot spot -listalta vuoteen 2027 mennessä on meren tilan kannalta liian kunnianhimoinen.

¹⁰³ Marttila ja Kulmala, MTK 2021.

¹⁰⁴ Maaseutu.fi 2022.

Yhteenveto Varsinais-Suomen kuntien strategiatyön kokonaistilanteesta elokuun alussa 2022

Kunta	Kuntastrategia päivitystilanne	Saaristomeren suojeleuohjelma mainittu strategiassa	Ympäristöpolitiikan asemoituminen	Muuta huomioitavaa	
1	Turku	Päivitetty	Mainittu	Pormestariohjelmassa korostetusti	Kärkihanke, useita projekteja, Green Industry Park
2	Raisio	Päivitetty	Ei esillä	Raisionjoen ja -lahden suojeleutoimet	Green Industry Park
3	Naantali	Vireillä, kesken	Mainittu	Ympäristöohjelma	Green Industry Park
4	Kaarina	Vireillä, kesken	Ei esillä	Mukana hankkeissa	
5	Lieto	Vireillä, kesken	Ei esillä	Mukana Itämeri-haasteessa	Aurajoki-säätiö, Paimionjoki - yhdistys
6	Paimio	Päivitetty	Mainittu	Ympäristöohjelma	Paimionjoki-yhdistys, hankkeita
7	Sauvo	Vireillä, kesken	Ei esillä	Ilmasto- ja ympäristöstrategian valmistelu	
8	Masku	Vireillä, kesken	Mainittu	Vesien hoito-ohjelma, kalatalousohjelma	Askaistenlahti
9	Nousiainen	Päivitetty	Ei esillä	Kokemäenjoki-Saaristomeri-Selkämeri-ohjelma	Takkulan pohjavesialue
10	Mynämäki	Vireillä, kesken	Ei esillä	Hiilineutraali kunta	Mynälahti-yhdistys
11	Rusko	Vanha voimassa oleva	Ei esillä		Raisionjoki-Ruskonjoki-Vähäjoki
12	Loimaa	Vireillä, kesken	Harkinnassa	Hiilineutraali kunta	
13	Oripää	Vireillä, kesken	Ei esillä	Hiilineutraali kunta	Aurajoen yläjuoksun parantaminen
14	Pöytyä	Vireillä, kesken	Ei esillä	Hiilineutraali kunta	Paimionjoki-yhdistyksen jäsen
15	Aura	Vanha strategia	Ei esillä	Hiilineutraali kunta	Pohjavesialueiden suojeleusuunnitelmat
16	Marttila	Vireillä, kesken	Ei esillä	Hiilineutraali kunta	Paimionjoki-yhdistys
17	Koski Tl	Vireillä, kesken	Ei esillä	Hiilineutraali kunta	Paimionjoki-yhdistys
18	Kustavi	Vireillä, kesken	Ei esillä		
19	Laitila	Päivitetty	Ei esillä		
20	Pyhäranta	Vireillä, kesken	Ei esillä		
21	Taivassalo	Vireillä, kesken	Ei tietoa		Mynälahti-yhdistys
22	Uusikaupunki	Vanha strategia	Ei esillä	Makeanveden altaan turvaaminen	
23	Vehmaa	Päivitetty	Ei esillä	Vehmassalmen auki pitäminen	Vehmaan vesienkunnostusyhdistys
24	Salo	Päivitetty	Ei esillä	Ilmastostrategiassa maininta	Sisävesihankkeita
25	Somero	Vanha strategia	Ei esillä	Vesien suojeleminen ulkoistettu Paimiolle	Paimionjoki-yhdistys
26	Parainen	Päivitetty	Mainittu	Ruovikkohankkeita	Uusi strategia astuu voimaan 2023
27	Kemiönsaari	Päivitetty	Ei esillä	Ympäristöohjelma valmisteilla	
Yhteenveto		27			
	Päivitetty	9	Mainittu	5	
	Vireillä, kesken	15	Harkinnassa	1	
	Vanha strategia	3	Ei esillä	20	
			Ei tietoa	1	



Kuva: SYKE, Muokattu Copernicus-data, USGS/NASA Landsat Program, grafiikka: Klaus Perälä / Turun Sanomat

Lähteet

Maaseutu.fi. *Ympäristö ja ilmasto*. Muokattu 23.3.2022.

<https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/vaiikutukset/ymparisto-ja-ilmasto>

Marttila Juha ja Kulmala Airi. *Tiedote: Viljelijät sitoutuneita vesiensuojeluun*. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK. 16.6.2021, <https://www.mtk.fi/-/viljelijat-sitoutuneita-vesiensuojeluun>